Σὲ μια Μουμια

Σπυρίδωνι Δὲ Βιάζη

Μὲ τὸ μέτωπο ὑψωμένο
Πάντα μένω
Καὶ θωρῶ τῆς γῆς τοὺς θρόνους,
Ἀλλὰ κλίνω ἀγάλι ἀγάλι
Τὸ κεφάλι
Εἰς τρεῖς χιλιάδες χρόνους.

—

Τρεῖς χιλιάδες τώρα χρόνοι
Ποῦ χρυσόνει
Τ' ὄνομά σας πάντα ἡ φήμη
Καὶ μαζί του στέλνει ἀκόμα
Καὶ τὸ σῶμα
Ἡ ἀθάνατη ἐπιστήμη.

—

Τὸ κορμί σου ποῦ κυττάζω
Καὶ θαυμάζω,
Ὅποῦ ἀκέραιο πάντα στέκει,
Ποῦ τὰ χρόνια δὲ ψηφάει
Καὶ περνάει
Ὡσὰν νᾶνε ἀστροπελέκι,

—

Πόση λάμψι ἔχει κρυμμένη
Ποῦ δὲ σβένει
Καὶ τὸν κόσμο πλημμυρίζει.
Ὁλοδόξαστε ἀδελφέ μου,
Μίλησέ μου,
Πὲς ποιὰ λάμψι σὲ στολίζει.

—

Πόθε βγαίνει 'ς τὸν αἰθέρα
Ἡ ἡμέρα
Μᾶς ἐδείξατε σεῖς πρῶτα.
Σεῖς ἐκάματε θρησκεία
Τὴ σοφία,
Σεῖς μᾶς δείξατε τὰ φῶτα.

Μιὰ παρθένα μυρωμένη,
Στολισμένη
Μὲ τὸ μάγουλο σὰ μῆλο,
Θὰ τὴ ξάνοιξες νὰ τρέξῃ,
Γιὰ νὰ βρέξῃ
Τὸ γραφτὸ κορμὶ 'ς τὸ Νεῖλο.

—

Κ' εἶδε ἡ ἀγνὴ βασιλοπούλα
Σὰ βαρκούλα
'Στ' ἀκρογιάλι ἀργὰ νὰ πλέῃ
Καὶ παιδάκι ἀγαπημένο
Τυλιγμένο
Ἐκεῖ ξάνοιξε νὰ κλαίῃ.

—

Στοὺς χρυσοὺς ἐκείνους χρόνους
Εἶδες θρόνους,
Ὁ Μωϋσῆς ἐφάνη ἐμπρός σου
Μὲ τὸ πρόσωπο ἐμπνευσμένο,
Φωτισμένο,
Ποῦ θὰ θάμπωσε τὸ φῶς σου!

—

Τὲς θαυμάσιες Πυραμίδες
Ὅταν εἶδες,
Παναρχαῖε τῆς γῆς πολίτη,
Θὰ κουβάλησες 'ς τὸν ὦμο
Μέσ' 'ς τὸ δρόμο,
Ἕνα λίθο, ἕνα γρανίτη.

—

Θὰ σ' ὠδήγησε ἡ καρδία
Στὴν Ἀσία
Στὰ σεμνὰ τὰ παλληκάρια,
Τὴν Ἑλλάδα νὰ θαυμάσῃς,
Ν' ἀγκαλιάσῃς
Τῆς Τρωάδας τὰ λιοντάρια.

Ἴσως εἶδες λυπημένη,
Δακρυσμένη
Τὴ λευκόστηθη Ἀνδρομάχη,
Νὰ θωρῇ τὸν Ἕκτορά της
Ἐμπροστά της
Ὡπλισμένο γιὰ τὴ μάχη.

—

Ἴσως εἶδες τῆς Ἑλλάδας,
Τῆς Τρωάδας
Τὰ παιδιὰ νὰ πολεμᾶνε
Καὶ τὰ βέλη ν' ἀκοντίζουν
Καὶ ν' ἀφρίζουν
Καὶ 'ς τὴ μάχη νὰ χουμᾶνε

—

Καὶ τὸν Ἕκτορα 'ς τὴν πάλη
Νὰ προβάλῃ
Καὶ τὰ δόντια του νὰ τρίζῃ,
Μὲ τὸ θώρακα 'ς τὰ στήθη
Καὶ 'ς τὰ πλήθη
Τὸ σπαθί του ν' ἀνεμίζῃ.

—

Καὶ τὴν περικεφαλαία
Τ' Ἀχιλλέα
Τρομερὰ νὰ λαμπυρίζῃ
Μὲ τὸ δόρυ του 'ς τὸ χέρι
Καὶ τ' ἀσκέρι
Νὰ τρομάζῃ, νὰ χωρίζῃ.

—

Καὶ τὰ βέλη νὰ σφυρίζουν
Καὶ ν' ἀφρίζουν
Ἄτια ὁλόμαυρα ὀρθωμένα
Καὶ παρθέναις μεσ' 'ς τὰ χέρια
Περιστέρια
Νὰ κρατοῦν ζευγαρωμένα.

—

Τρεῖς χιλιάδες τώρα χρόνοι
Καὶ δὲ λυόνει
Τὸ κορμί, ποῦ ἀκέραιο μένει.
Ἡ θλιμμένη τούτη χώρα,
Ποῦλθες τώρα,
Εἰς ἐσὲ δὲν εἶναι ξένη.

—

Ἴσως ἦλθες 'ς τὴν Ἑλλάδα
Κ' ἡ λαμπράδα
Θὰ σοῦ θάμπωσε τὸ μάτι
Καὶ θὰ χτύπησε ἡ καρδιά σου
Ποῦ μπροστά σου
Ἐθωροῦσες τὸν Σωκράτη.

—

Τ' Ὀλυμπίου Διὸς σὰν εἶδες
Τὲς ἀκτῖδες
Μέσ' 'ς τ' ἀθάνατο κεφάλι,
Θὰ ζητοῦσες μὲ λατρεία
Τὸν Φειδία
Νὰ ξανοίξῃς νὰ προβάλῃ.

—

Ἴσως ἦλθες νὰ θαυμάσῃς,
Ν' ἀγκαλιάσῃς
Τὰ ξεφτέρια 'ς τὸν ἀγῶνα.
Γιὰ νὰ ἰδῇς τοῦ Λεωνίδα
Τὴν πατρίδα,
Γιὰ νὰ ἰδῇς τὸν Μαραθῶνα.

—

Θὰ σταμάτησε τὸ αἷμα
Μέσ' 'ς τὸ βλέμμα
Κ' εὐθὺς θἄγυρες τὸ γόνα
Καὶ χαμήλωσες ἀγάλι
Τὸ κεφάλι
Ἐμπροστὰ 'ς τὸν Παρθενῶνα.

—

Ὀβελίσκους ἐζητοῦσες
Κ' ἐθωροῦσες
Τ' Ὀλυμπίου Διὸς τὲς στῆλες
—Ποῦ οἱ τρακόσιοι ἀγωνισθῆκαν —
Κ' ἐφανῆκαν
Ἐμπροστά σου ἡ Θερμοπύλες.

—

Ἴσως ἄλυωτος σὺ μένεις
Καὶ προσμένεις
Τὸ στερνὸ θνητὸ 'ς τὴν κτίσι.
Τὸ στερνὸ καὶ πρῶτο πλάσμα
Τ' αὐτὸ ἄσμα
Γκαρδιακὰ νὰ χαιρετίσῃ.

—

Σ' ἐσὲ πρόποσι ἐγὼ κάνω
Καὶ ξεχάνω
Τόσα μίση, τόσους πόνους
Τὸ ποτῆρι γιόμισέ μου—
Ἀδελφέ μου,
Ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνους!

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Ἀθηναϊκὴ Ἠχὼ

Ὑπάρχουσι ποικίλοι τρόποι προσωποποιήσεως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας ἀναλόγως τῆς ζωηρότητος τῆς φαντασίας καὶ τῶν ἐξαπτουσῶν αὐτὴν αἰτιῶν καὶ ἐντυπώσεων.

Πῶς φαντάζεσθε λόγου χάριν σεῖς τὴν Χολέραν;

Γυναῖκα βεβαίως, ἀφ' οὗ ἡ ἀφῃρημένη λέξις εἶνε γένους θηλυκοῦ—καὶ ἴσως ὄχι διὰ τοῦτο μόνον!.. Ἔπειτα γραῖαν, διότι τὸ κακὸν μᾶλλον πρὸς τὸ γῆρας ἢ πρὸς τὴν νεότητα συμφωνεῖ· γραῖαν ἀπαισίαν, σκελετώδη, περιβεβλημένην ῥάκη, φέρουσαν κρανίον νεκροῦ εἰς τὴν θέσιν τῆς κεφαλῆς, κρατοῦσαν τὸ δρέπανον τοῦ ἀσπλάγχνου θεριστοῦ ὑπάρξεων ἀνθρωπίνων καὶ οὕτω περιπλανωμένην τὴν νύκτα εἰς τὸ σκότος τὸ φρικῶδες, διότι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας δὲν εἶνε ὁ ἔρως τῶν κακῶν...

Ἐκτὸς τῶν μικρῶν κατ' ἄτομα διαφορῶν, τοιαύτη κοινῶς ἀναπηδᾷ εἰς τὴν φαντασίαν τῶν πολλῶν ἡ Χολέρα. Ἀλλ' ἐγὼ ἀγαπῶ νὰ την φαντάζωμαι ἄλλην, ὁλωσδιόλου διαφορετικήν. Νέαν,—μάλιστα νέαν,—στιβαρὰν ὡς τὰ πάλαι εἴδωλα τῶν ἐθνικῶν, πρὸ τῶν ὁποίων ἐθυσίαζον ἀνθρώπους, παχεῖαν, στρογγυλοπρόσωπον, μελαγχρινήν, βαθέως μελαγχρινήν, μὲ χεῖλη παχέα ἐρυθρά, μὲ ὀφθαλμοὺς μεγάλους καταμαύρους καὶ φοβερούς, φέρουσαν τὴν ποικιλόχρουν στολὴν κόρης Ἰνδῆς, βασιλίδος ἡμιαγρίας καὶ ἡμιγύμνου, μὲ βάρβαρα κοσμήματα ἐκ μετάλλου εἰς τὸν λαιμόν, εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὰ σφυρά, εἰς τὴν ῥῖνα. Ἡ πνοή της εἶνε δηλητηριώδης, θανατηφόρος, ὡς ἡ τῶν εὐχρόων καὶ παχυφύλλων ἀνθέων τῆς πατρίδος της, τῶν φυομένων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου, εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποίου ἐμβαπτίζει πότε τὸ σῶμά της τὸ φλέγον καὶ πότε δαυλοὺς ἀνημμένους ὡς οἰωνούς. Καὶ εἶνε φοβερὰ ἡ νεότης της, ὡς ἡ τῆς γυναικὸς ἐκείνης τῆς διατηρηθείσης νέας καὶ ἀνθηρᾶς διὰ συνεχοῦς λήψεως ἀρσενικοῦ, τῆς ὁποίας ὅμως θανατηφόρος ἦτο ἡ περίπτυξις καὶ τὸ φίλημα· καὶ εἶνε ἀπαισία ἡ καλλονή της ὡς ἐξωτικοῦ, ὡς νηρηΐδος, ἀφαιρούσης τὴν ζωὴν διὰ τοῦ ἔρωτος, τοῦ μεστοῦ μίσους, δι' ἑνὸς βλέμματος πυρίνου ἀπὸ τῶν καταμαύρων καὶ μεγάλων ἐκείνων ὀφθαλμῶν.

Τοιαύτην ἀναπαριστῶ τὴν φοβερὰν αὐτὴν γυναῖκα, τὴν ἀφίνουσαν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν βάρβαρον αὐτῆς πατρίδα καὶ ἐρχομένην νὰ ἐνσπείρῃ τὸν τρόμον, τὴν φρίκην καὶ τὸν θάνατον εἰς τὰς χώρας, τῶν ὁποίων φθονεῖ, νομίζεις, τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν εὐημερίαν. Καὶ πάλιν σήμερον περιοδεύει ἡ κατάρατος ἀνὰ τὴν Εὐρώπην. Νεκροὶ ὠχροὶ παμπληθεῖς καὶ γόοι σπαραξικάρδιοι σημειοῦσι τοὺς σταθμοὺς τῆς πορείας της. Καταστροφὴ ὅπου ἐπάτησε τὸν ἔρημον πόδα, ὄλεθρος ὅπου ἠκόντισε τὸ ἄγριον βλέμμα. Θερίζει εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἐπεκτείνεται εἰς τὴν Γερμανίαν, πηγαίνει ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὸ Βέλγιον, πλησιάζει ἐδῶθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πάντοτε ἀκμαία καὶ ἀκαταπόνητος...

Ἆρά γε εἰς τὸ μοιραῖον δρομολόγιόν της εἶνε καὶ ἡ χώρα μας ἀναγεγραμμένη; Καὶ θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ντιδράσωμεν ἐναντίον τῆς φοβερᾶς μάστιγος, ἡ ὁποία μᾶς ἀπειλεῖ;

*

Τοιοῦτος φόβος καὶ τοιοῦτος δισταγμὸς κατέχει σήμερον τὰς ψυχάς μας. Ἡ Χολέρα ἀποτελεῖ τὸ ζήτημα, τὸ φλέγον πράγματι ζήτημα τῆς ἡμέρας. Καθ' ἑκάστην πρωΐαν αἱ ἐφημερίδες γέμουσι πληροφοριῶν περὶ τῆς προόδου της, πολὺ ὀλίγον ἐνθαρρυντικῶν καὶ ἀριθμοῦμεν πλέον κατὰ ἑκατοστύας καθημέραν τὰ κρούσματα καὶ τοὺς θανάτους, εἰς ἀντίθεσιν δ' ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν αὐτὴν στήλην πληθὺν ἐλέγχων κατὰ τῶν παρ' ἡμῖν ἐπιτετραμμένων τὴν ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου, πολὺ ὀλιγώτερον ἐνθαρρυντικῶν. Αἱ πρωϊναὶ εἰδήσεις καὶ τὰ σχόλια καθορίζουσιν ὡς ἐπιτοπολὺ τὸ θέμα καὶ ἐνίοτε τὸ πνεῦμα τῶν ἡμερησίων καὶ ἑσπερινῶν συνδιαλέξεων. Ἀνακοινοῦνται τὰ γεγονότα, οἱ φόβοι, τὰ σχέδια, τὰνέκδοτα· ἀλλὰ πολὺ ζωηρότερον, καὶ εἰς συνομιλίας κυριῶν ἀκόμη, ἐπιπνέει φιλοσοφική τις γελοιοποίησις τοῦ κινδύνου, δι' ἧς προσπαθοῦμεν νὰ φανῶμεν ἀνώτεροι αὐτοῦ, γενναῖοι καὶ ἄφοβοι ἢ ἁπλῶς διατεθειμένοι νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὴν περίστασιν, ὡς ἀνατολῖται πιστεύοντες εἰς τὸ πεπρωμένον.

— Καλέ, δὲν βαρυέστε ποῦ θά το κουνήσω ἐγὼ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα!

— Ὦ βέβαια, ἐδῶ κ' ὅτι βρέξῃ ἂς καταιβάσῃ!

— Ἄμποτε νἀρθῇ ἡ χολέρα νὰ ξεκαθαρισθοῦμε. Ὅσῳ λιγώτεροι τόσῳ καλλίτερα.

— Καὶ ἂν εἶνε γραφτὸ νὰ πᾶμε καὶ μεῖς... στὸ διάβολο!

— Πώ, πώ, τί γλέντι ποῦ ἔχει νὰ γίνῃ!

— Καὶ τί τάχα, τὸ γελᾷς; Δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον κωμικὰ καὶ διασκεδαστικὰ ἐπεισόδια μία ἐπιδημία θανατηφόρος; Θὰ βασιλεύῃ ὁ φόβος καὶ ὁ φόβος εἶνε πάντοτε κωμικὸν πρᾶγμα...

— Εἰς τὰ μάτια ἐκείνου ποῦ δὲν φοβᾶται ὅμως!

— Ὅσῳ γι' αὐτὸ ἔννοια σας.

— Καλά, θὰ ἰδοῦμε.

Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι διάλογοι, οἱ διαμειβόμενοι καθημερινῶς, παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ γεύματος, ὅταν τύχῃ ξένος, ἢ παρὰ τὰ τραπέζια τοῦ καφενείου ἢ κατὰ τὰ διαλείμματα τοῦ θεάτρου, ἔχουν ὅλον τὸ ψεῦδος καὶ τὴν νοθείαν τῶν χαριτολογημάτων. Εἰς τὰ βάθη τῶν ψυχῶν ὅλων ἐνοικεῖ πραγματικῶς ὁ ὠχρὸς φόβος, ὑπάρχουσι δὲ στιγμαί, σκότους στιγμαὶ καὶ μονώσεως, καθ' ἃς ὁ φόβος αὐτὸς ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κρατεῖ καὶ δεσμεύει καὶ ὑπὸ τὸ κράτος του καὶ τὸν δεσμόν του διέρχονται τότε ἀστραπηδὸν ἐκ τοῦ νοῦ ὅλαι αἱ ἀπαίσιοι σκέψεις, ὅλαι αἱ τρομακτικαὶ εἰκόνες κακοῦ θεοστυγοῦς, μανιώδους, ἐπισκήπτοντος ἐξαίφνης καὶ καταλαμβάνοντας μίαν χώραν ἀνυπεράσπιστον.

Ἄλλοι εἶδον, ἄλλοι ἀνέγνωσαν, ἄλλοι ἤκουσαν καὶ φαντάζονται... φαντάζονται ποία ἡ ὄψις τῆς πόλεως τότε, ὅταν θὰ πατήσῃ τὸν πόδα καὶ θὰ στήσῃ ἀνενόχλητον θρόνον ἡ Ἰνδὴ βασιλίς. Μὲ τὸ πρῶτον κροῦσμα πανικός, σύγχυσις, ἀγωνία, φυγὴ ἄτακτος τῶν εὐκινήτων πλουσίων, ἀπελπισία μαύρη τῶν πτωχῶν, τῶν φυτοζώων. Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς πόλεως ἀποκτᾷ

εὐθὺς μίαν βαρύτητα πνιγηράν, μᾶλλον ὑποκειμενικήν. Αἱ ὀσμαὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν, οἱ γόοι τῶν ἀσθενῶν καὶ ἐτοιμοθανάτων, αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν, αἱ ἀναθυμιάσεις τῶν ἱπτωμάτων, ὅλα, νομίζεις, βαρύνουσι καὶ θελοῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν αὐτήν, τὴν πλήρη κομματοειδῶν βακτηριδίων, τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν, τῆς θανατηφόρου πνοῆς τῆς ξένης. Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται... Τηρεῖς ἐφ' ὅσον δύνασαι τὰς συνθήκας καὶ ἀκολουθεῖς τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς· πίνεις τὸ ὕδωρ βρασμένον· ἡ οἰκία σου ἀπόζει ὡς φαρμακεῖον ἢ νοσοκομεῖον· ἀπολυμαίνεσαι, προφυλάττεσαι καὶ... ἐξαίφνης εἷς τῶν οἰκίων σου, ὁ προσφιλέστερος, τίς οἶδε πῶς καὶ πόθεν καταπιὼν τὸ βακτηρίδιον, πίπτει καὶ σφαδάζει ὑπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ θανάτου. Πρὶν ἢ συνέλθῃς ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, μένει κεραυνόπληκτος. Ποῦ ὥρα καὶ περίστασις διὰ λύπην καὶ δάκρυα καὶ ἀσπασμοὺς καὶ πένθος καὶ τιμὰς ἐπικηδείους! Μακρὰν τοῦ πτώματος τοῦ μολυσμένου! Τὴν νύκτα θὰ διέλθῃ τὸ ἀπαίσιον κάρρον τὸ ἀπάγον τοὺς νεκρούς· θὰ το ρίψῃς μέσα καὶ ἐμπρός... ὁ προσφιλής σου θὰ ταφῇ μακρὰν τῆς κατοικίας τῶν ζώντων, μετὰ πεντήκοντα ἄλλων πτωμάτων φύρδην-μίγδην ἐντὸς λάκκου κοινοῦ πλήρους ἀσβέστου... Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται. Ἀποθνήσκουσιν ἑβδομήκοντα, ἑκατόν, ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνθρωποι τὴν ἡμέραν. Ἐρήμωσις καὶ καταστροφή. Αἱ τάξεις τοῦ λαοῦ θερίζονται ὡς ἄγρός, εἰς τὸν ὁποῖον μόλις ἐδῶ κ' ἐκεῖ διαφεύγει κανεὶς στάχυς τὸ δρέπανον. Οἰκίαι ἐρημοῦνται καὶ κλείονται. Τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα ἐξαντλοῦνται· τὰ χρήματα σπανίζουσιν, αἱ ἐργασίαι διακόπτονται· ἀπραξία καὶ ἀκινησία ἢ στάσεις καὶ ἁρπαγαί. Ἡ ζωὴ τῶν ἔτι ἐπιζώντων καταντᾷ μαρτύριον ἀφόρητον. Τί πόλεμος καὶ πολιορκία καὶ βομβαρδισμός! Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται καὶ τὸ κακὸν κορυφοῦται πρὸ τῆς ὑφέσεως, ἥτις φαίνεται ἀκόμη μακράν... Καὶ ἐκτὸς τῆς μεγάλης εἰκόνος τοῦ γενικοῦ κακοῦ, ἔχεις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰς μικράς, τὰς ἰδιαιτέρας ἐκείνας,—μητρὸς μὴ ἐχούσης πλέον δάκρυα διὰ τὸ πέμπτον τέκνον της ἢ γέροντος ἀπομένοντος ἐρήμου ἐν μέσῳ σωροῦ υἱῶν καὶ ἐγγόνων νεκρῶν ἢ κόρης τρυφερᾶς προσφερομένης νὰ περιποιηθῇ δυστυχῆ ἐγκαταλελειμένον,—αἵτινες ὅμως εἰσέρχονται βαθύτερον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ γεννῶσι τὸν ὀδυνηρὸν ἐκεῖνον ἔλεον, ἐὰν ἀφῆκεν ἀκόμη ὁ ἐγωϊστικὸς φόβος τόπον διὰ τοιαῦτα αἰσθήματα.

*

Ὁ κίνδυνος ὑφίσταται ζωηρός. Ἔρχεται ὁλονὲν ὁ ἐχθρὸς καὶ πλησιάζει, χωρὶς νὰ ἑτοιμαζώμεθα διόλου πρὸς ἀπόκρουσιν καὶ πρὸς ἄμυναν. Ὡς νὰ ἐτρέφαμεν ἐμπιστοσύνην ἀπεριόριστον εἰς τὴν καλὴν μοῖραν τῆς πόλεως, ἀδιαφοροῦμεν καὶ ἡσυχάζομεν, ἔχοντες τὸ κάτω-κάτω τὴν φυγὴν ὡς ἔσχατον καταφύγιον. Αἱ ἀρχαί, μόνον διὰ νὰ γελάσουν τὴν συνείδησίν των καὶ νὰ φανοῦν τάχα ὅτι ἐκπληροῦν τὸ καθῆκόν των, περιορίζονται εἰς ἡμίμετρά τινα νωθρὰ καὶ ἀδρανῆ καὶ δεικνύουσι μὲν κάποιον ζῆλον, ὥστε νὰ γίνεται λόγος εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἀλλὰ ζῆλον νόθον καὶ ἀνωφελῆ. Αὐτοὺς ἐπὶ τέλους τί τοὺς μέλει διὰ τὴν γενικὴν σωτηρίαν; Εἶνε πλούσιοι· θὰ προπέμψωσι τὰς οἰκογενείας των ἅμα τῇ εἰσβολῇ, θὰ δραπετεύσουν δὲ καὶ αὐτοὶ μετ' ὀλίγον ὑπὸ κάποιον πρόσχημα, εἰς μέρος ἀσφαλὲς καὶ ἀπρόσβλητον. Ἂν οἱ ἐμπιστευθέντες εἰς αὐτοὺς τὴν ζωήν των, τὴν ἀσφάλειάν των, μείνωσιν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Χολέρας, τί πρὸς αὐτούς; Βεβαίως θὰ εἶνε πολὺ βαρὺ τὸ ἔγκλημά των καὶ εἶνε ἴσως τολμηρὸς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸ φαντάζεται. Ἀλλ' ἀρά γε εἶνε ὀλιγώτερον ἐγκληματικὴ ἡ ἀδράνεια καὶ ἡ ὀλιγωρία, τὴν ὁποίαν δεικνύουν σήμερον, ὅτε ἴσως εἶνε ἀκόμη καιρός, ὡς πρὸς τὸν καθαρισμόν, τὴν ἀπολύμανσιν, τὴν ἐξυγίανσιν τῆς πόλεως; Εἰς δύο κλιβάνους, παραγγελθέντας μόνον, εἰς δέκα χιλιάδας δραχμῶν καὶ εἰς εἴκοσι λωποδύτας—κατὰ τὸν ἀπολογισμὸν τῆς Ἀκροπόλεως—περιώρισαν ὅλα τὰ ἀμυντικά των μέσα. Καὶ ταῦτα ποῦ; Εἰς τὴν μᾶλλον ἀκάθαρτον πόλιν τοῦ πολιτισμένου κόσμου, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρακλῆς, ὁ συνειθισμένος εἰς τὰ τοιαῦτα, θὰ ἐδίσταζε, νομίζω, νὰ καθεχθῇ τὸν καθαρισμόν!

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ κάμετε πολλὰς ἐρεύνας, διὰ νὰ πεισθῆτε περὶ τούτου. Περιέλθετε μόνον τὴν οἰκίαν εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖτε, καὶ ἀφ' οὗ μᾶς εἰπῆτε εἰλικρινῶς πόσα εἶνε τὰ μέρη ἐν αὐτῇ τὰ μὴ δυνάμενα νὰ θεωρηθῶσιν ἑστία μολυσμάτων, κάμετε ἕνα μικρὸν περίπατον, ἕνα γυράκι, ἀνὰ τὴν πόλιν, εἰς ὁποιον μέρος θέλετε, εἰς κεντρικὸν ἢ εἰς ἀπόκεντρον, εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου ἢ εἰς τ' Ἀναφιώτικα, καὶ νὰ εἶνε μάλιστα ἑσπέρα, ὅτε αἱ ἀναθυμιάσεις προσβάλλουν εὐκολώτερον τὸ ὀσφραντήριον. Πῦ! τί βρωμᾶ ἔτσι ἐδῶ; — Εἶνε μιὰ μάνδρα, θὰ σᾶς εἴπουν. — Ἀμ' ἐκεῖ; — Ἄ, ἐκεῖ εἶνε ἡ ὑπόνομος. — Ἀμ ἐδῶ καλέ; — Εἶνε τὸ σύρητήριον, δὲν τὸ βλέπετε; — Ἀμ ἐκεῖ; — Εἶνε σφαγεῖον. — Ἀμ ἐδῶ; — Ἀμ ποιὸς ξέρει! κανένα ψοφίμι θἄχουν πεταμμένο στὸν τράφο...

Εἰς τοιαύτην πόλιν θὰ ἔλθῃ μίαν φορὰν ἡ Χολέρα καὶ θὰ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθου καὶ δὲν θὰ ἐπιφέρῃ πανωλεθρίαν καὶ δὲν θὰ μείνῃ, ἕως οὗ τὴν ξεπαστρεύσῃ μέχρις ἀστοῦ; Εἶνε λυπηρόν, πολὺ λυπηρὸν νὰ τὸ σκέπτεται κανείς. Ἡ πυρετώδης ἐργασία, ἡ ὁποία γίνεται ἀλλοῦ εἰς χώρας ἀπειλουμένας ἀλλὰ καὶ πολιτισμένας, ἀντὶ νὰ μᾶς ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ μᾶς ὑπεκκαίῃ τὸν ζῆλον, φαίνεται ἀπεναντίας ὡς νὰ μᾶς ἀπελπίζῃ. Ἀρ' οὗ δὲν ἔχομεν ἕνα Κὼχ ἢ ἕνα Βίρχωφ, ἢ τὰς ὑπονόμους τοῦ Βερολίνου, ἂς ἐγκαταλείψωμεν τὰ πάντα εἰς τὴν τύχην καὶ ἂς περιμείνωμεν μ' ἐσταυρωμένας χεῖρας! Ἡ ὑγειονομικὴ ζώνη τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε ἀδιαπέραστος ὑπὸ τῶν μικροβίων καὶ αὐτὴ προφυλάττει καὶ ἡμᾶς. Ἂς τρέφωμεν αὐτὴν τὴν ἐλπίδα καὶ ἂς ἡσυχάζωμεν. Οὕτως ἐσυνειθίσαμεν νὰ ζῶμεν καὶ νὰ ἐνεργῶμεν. Θέλει νὰ ἔλθῃ καὶ ἡ Χολέρα; Καλῶς νὰ ὁρίσῃ!

Τὸ εὐτύχημα εἶνε ὅτι πρὸς τὸ παρὸν βασιλεύει ἄκρα ὑγεία εἰς τὴν πόλιν μας. Δὲν ἠξεύρομεν ἂν τὸ σύμπτωμα τοῦτο, ὀλίγον τι παράδοξον καὶ διὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῶν ὀπωρῶν, εἶνε ἀνάλογον μὲ τὴν πνιγηρὰν νηνεμίαν τὴν ἐπικρατοῦσαν πρὸ τῆς θυέλλης, ἢ προμήνυμα, οἰωνὸς τῆς χολερικῆς ἀνοσίας τῶν Ἀθηνῶν, τὴν ὁποίαν καὶ ἄλλοτε ἠπείλησε καὶ πολὺ ἐγγύτερον ἀκόμη ἡ

ἐπιδημία χωρὶς νὰ τὴν προσβάλῃ. Εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ εἶνε τὸ δεύτερον. Ὡπωσδήποτε ἦτο πρώρρος ἡ τρομακτικὴ εἴδησις, τὴν ὁποίαν πρὸ τινων ἡμερῶν ἀνέγραψεν ἐφημερίς τις πρωϊνὴ ὅτι ἐνέσκηψεν εἰς Ἀθήνας ἡ νόσος ὑπὸ τὴν μορφὴν χολερίνης. Ἄ, ὄχι, ἔχομεν καιρὸν ἀκόμη! Ἂς ἑτοιμασθῶμεν πρῶτα ὀλίγον...

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ [1]

Ἡ εἰς τὸ πανεπιστήμιον φοίτησις ἤρχιζε κατὰ μέσον ὅρον τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, διήρκει δὲ πέντε ἔτη μέχρις ὀκτώ. Ἐπὶ τῶν φοιτητικῶν θρανίων παρεκάθηντο λοιπὸν ἀναμίξ εἰκοσιτετραετεῖς ἢ καὶ τριακοντούτεις ἄνδρες καὶ ἀγένεια μειράκια, προσερχόμενα ἐν συνοδίᾳ τῶν παιδαγωγῶν αὐτῶν. Τὸ ἔργον δὲ τούτων, ἕνεκα τῶν γνωστῶν ἠθῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, δὲν ἦτο πάντῃ εὐχερές· τὸ φλογερὸν αἷμα νεότητος, ἐν ταῖς παραδόσεσι τῶν παιδικῶν ἀνατρεφομένης, νοσηρὰς ἀναθυμιάσεις εἰς τὴν φαντασίαν ἀναπέμπον, παρώρμα τοὺς φοιτητὰς εἰς ἀναιδῆ πρὸς τοὺς νεανίσκους βλέμματα, εἰς ψιθυρισμούς, εἰς ἐπιθέσεις. Οἱ πρὸς τοὺς φύλακας τούτων διαπληκτισμοὶ ἦσάν τι σύνηθες. Ἐδέησε δ' ἐπὶ Πρόκλου νὰ χωρισθῶσιν οἱ λύκοι ἀπὸ τῶν προβάτων.

Οἱ παιδαγωγοὶ ἀποτελοῦσιν ἰδιάζοντα τύπον ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ φοιτητικοῦ ἐν Ἀθήναις βίου. Ἰδοὺ μετὰ ποίας λυρικῆς ἐξάρτεως τοὺς περιγράφει ὁ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδὼν αὐτοὺς Λιβάνιος. «Οὗτοι φρουροὶ τῆς ἀνθούσης ἡλικίας, οὗτοι φύλακες, οὗτοι τεῖχος, ἀπελαύνοντες τοὺς κακῶς ἐρῶντας, ἀπωθοῦντες, εἴργοντες, οὐκ ἐῶντες ὁμιλεῖν, ἀποκρουόμενοι τὰς προσβολάς, ὑλακτοῦντες κύνες πρὸς λύκους γιγνόμενοι . . . καὶ νυκτὸς ἠκούσης τῷ πατρὶ μὲν ἔξεστιν ἐν ὕπνῳ κεῖσθαι . . . ὁ δὲ αὐτόν τε καὶ τὸν νέον ὑπάγει τῷ λύχνῳ, καὶ πρῶτον αὐτὸν ἀφυπνίσας, ἐπ' ἐκεῖνον ἔρχεται, πλέον τι τῶν ἀλεκτρυόνων ποιῶν, ἐγείρων τῇ χειρὶ . . . καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ (τοῦ διδασκάλου) διδόμενα τῷ παιδὶ τῷ παιδαγωγῷ φυλάττεται, δι' ὧν γὰρ ὧν ἡ φυλακὴ γένοιτο τῶν παιδαγωγῶν ἐστιν, ἐπικειμένων, κεκραγότων, ῥάβδον δεικνύντων, σκύτος σειόντων, εἰς μνήμην τὸ ληφθὲν ἀγόντων τοῖς περὶ αὐτὸ πόνοις [2]».

Διὰ τὴν ἄγρυπνον ταύτην φρούρησιν καὶ δι' ἄλλους λόγους πᾶν ἄλλο ἢ φιλία καὶ ἀγάπη συνέδεε παιδαγωγοὺς καὶ φοιτητάς. Οἱ φοιτηταὶ ἐξεδικοῦντο τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ὅπου καὶ ὅπως ἠδύναντο, ἀλλ' ἡ ἰδιοφυεστάτη βάσανος ἦτο ἡ διὰ τοῦ τάπητος, ἣν περιγράφει ὁ Λιβάνιος καὶ ἥτις ἠνάγκασε τὸν *μικρὸν Δημοσθένη*, ὡς ἐπεκλήθη ὁ εὔγλωττος σοφιστής, νὰ γράψῃ τὸν περὶ τοῦ *τάπητος* λόγον αὐτοῦ. Κρατοῦντες τάπητα κατὰ γῆς, περισσότεροι ἢ ὀλιγώτεροι κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ, ἔθετον εἰς τὸ μέσον τὸν παιδαγωγὸν καὶ ἀνέρριπτον αὐτὸν ὑψηλά· ἐγέλων δὲ ἠχηρῶς οἵ τε δρᾶσται καὶ οἱ περιεστῶτες, διὰ τὸν τρόμον καὶ τὴν παραζάλην τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ διὰ τὰς φωνάς, ἃς ἐξέβαλλεν ἀναρριπτόμενος καὶ καταπίπτων· καὶ ὅτε μὲν ἔπιπτεν ἐντὸς τοῦ μετεώρου τάπητος ἐσώζετο, «ποτὲ δὲ ἁμαρτὼν αὐτοῦ χαμαί τ' ἐστι καὶ τοῖς μέλεσι ζημιωθεὶς ἀπῆλθεν».

Ἡ ἀνήσυχος ὁρμὴ ἡ τὸ πνεῦμα, ὡς τὴν χεῖρα, εἰς ἐπίθεσιν κινοῦσα, οὐδὲ τῶν καθηγητῶν ἐφείδετο· ἐνωρὶς ἤδη αἱ πλήρεις σκώμματος καὶ πικρίας *ἐπωνυμίαι* ἐρρίπτοντο κατὰ τῶν διδασκάλων ὡς ὀξέα βέλη ὑπὸ εὐστόχων τοξευτῶν· πλὴν ἄλλων, ὁ πολυγραφώτατος στωϊκὸς Χρύσιππος ἀπεκλήθη *καλαμοβόας*, διότι μακρόθεν μόνον καὶ διὰ τοῦ καλάμου ἐβόα οὐχὶ δὲ καὶ κατ' ἀντιπαράστασιν ἀνεσκεύαζε τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ Καρνεάδην, τὸν ἱδρυτὴν τῆς νέας Ἀκαδημείας, ὁ δὲ ἐπικούρειος Ἀπολλόδωρος ἐπωνομάσθη *κηποτύραννος* διὰ τὸ ἦθος αὐτοῦ τὸ τραχὺ καὶ αὐταρχικόν.

Εὐτράπελα ἀνέκδοτα καὶ κακεντρεχεῖς κατὰ τῶν διδασκάλων σίλλοι, ὧν τὸ ἱστορικῶς ἀξιόπιστον ἠδύνατο πολλάκις ν' ἀμφισβητηθῇ, διεβιβάζοντο πιστῶς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ὡς πανεπιστημιακαὶ παραδόσεις. Περὶ τοῦ μνησθέντος Χρυσίππου ἐλέγετο ὅτι κληθεὶς εἰς δεῖπνον ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἔπιε τόσον πολύ, ὥστε *ἔσκασεν* εὐθὺς μετὰ τὸ συμπόσιον. Ὁ δ' ἐν τῷ Πτολεμαίῳ διδάσκων Καρνεάδης σφοδρῶς κραυγάζων ἠνώχλει τοὺς ἄλλους διδάσκοντας, ἕως οὗ ὁ γυμνασιάρχης ἐν τέλει ἠναγκάσθη νὰ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ διδάσκῃ ὄχι τόσον ὑψηλοφώνως.

— Δός μοι μέτρον τῆς φωνῆς! εἶπε μετὰ δριμύτητος ὁ νεοακαδημαϊκός.

— Μέτρον ἔχεις τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκροατῶν σου! ἀπεκρίθη ἑτοίμως ὁ γυμνασιάρχης.

Ἡ περὶ τοῦ Πολέμωνος διήγησις τοῦ Λαερτίου [1] ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲ κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας τὰ ἀκροατήρια τῶν φιλοσόφων ἦσαν σεβαστὰ καὶ ἀπαραβίαστα.

Ὁ περικαλλὴς καὶ ἐξ εὐπατριδῶν τὸ γένος ἕλκων Πολέμων ἦτο κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ εἰς ἄκρον *ἀκόλαστος καὶ διακεχυμένος*· ἐκβεβακχευμένος εὑρεθείς ποτε κατὰ τὴν Ἀκαδήμειαν εἰσῆλθεν ἐστεμμένος μετ' ἄλλων συμποτῶν εἰς τὴν σχολήν, καθ' ἣν ὥραν ἐδίδασκεν ὁ Ξενοκρά-

1 Ἴδε σελ. 118.

(2) Λιβάνιος ἔκδ. Reiske III. 255. 256.

(1) IV 3. 1—8.

της. Ὁ οἰνοβαρὴς καὶ παράφορος νέος προσεπάθησε διὰ σκωμμάτων παντοίων καὶ διακοπῶν καὶ θορύβου πολλοῦ νὰ περιαγάγῃ εἰς σύγχυσιν καὶ ἀμηχανίαν τὸν σοβαρὸν φιλόσοφον. Ἀλλ' ὁ Ξενοκράτης ἐξηκολούθει τὴν διδασκαλίαν ἤρεμος καὶ ἀπαθής. Ἡ πλήρης μεγαλείου καὶ ἀληθῶς φιλοσοφικὴ ἐκείνη αὐτοκράτεια καὶ ἀταραξία, τοιαύτην βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς τὸν Πολέμωνα, ὥστε αὐθημερὸν, διαρρήξας πάντα πρὸς τὸ παρελθὸν δεσμόν, ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Ξενοκράτους· ὑπερέβαλε τοὺς πάντας κατὰ τὴν φιλοπονίαν, ἠδοκίμησεν ὑπὲρ πάντας, κατέστη προσφιλέστατος εἰς τὸν διδάσκαλον μαθητὴς καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀκαδημείας, τέταρτος αὐτῆς σχολάρχης. (Πλάτων, Σπεύσιππος, Ξενοκράτης, Πολέμων).

Καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς ἀκροατηρίοις δὲν ἐφέροντο πάντοτε οἱ φοιτηταὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν καθηγητῶν. Αὐτόπτης μάρτυς τῶν γινομένων παρέχει τὴν ἑξῆς πλήρη ζωῆς εἰκόνα τῶν συμβαινουσῶν σκηνῶν· «Καλούμενοι οἱ νέοι ἐπ' ἀκρόασιν εἰσέρχονται βραδύτατα, ὡς νύμφαι, ἢ ὡς βαδίζοντες ἐπὶ σχοινίων, κινοῦντες τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἤδη καθημένων· ἀρξαμένου δὲ τοῦ λόγου, λέγουσι πολλὰ πρὸς ἀλλήλους περὶ ἡνιόχων καὶ μίμων καὶ ἵππων καὶ ὀρχηστῶν, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ μάχης ἢ γενομένης ἢ μελλούσης, ἔτι δὲ οἱ μὲν ἵστανται, ὅμοιοι πρὸς ἀγάλματα μὲ χεῖρας ἀκινήτους, ἄλλοι δὲ διὰ τῶν δακτύλων τὰς ῥῖνας ἐνοχλοῦντες· ἄλλοι καθίζουσι διὰ τῆς βίας τὸν κινηθέντα καὶ ἄλλοι ἀριθμοῦσι τοὺς ἐπεισερχομένους, ἢ ἔτι παιδαριωδέστερα πράττουσιν... Ἄλλοτε ἦσαν ἄλλως τὰ πράγματα. Εὐθὺς ὡς ἐξήρχοντο τοῦ ἀκροατηρίου προσεπάθουν νὰ συναρμόττωσι τὸν λόγον, καὶ ἦσαν περίλυποι ἂν διέφευγέ τι εἰς αὐτούς. Τρεῖς δὲ καὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐπεξειργάζοντο τὸ μάθημα κατ' οἶκον (1)

Ἐκτὸς δὲ τῆς αἰθούσης τί ἔπραττον;

«Χρήματα παρὰ τοῦ πατρὸς λαμβάνων (ὁ νέος) ὡς τῷ σοριστῇ κομιῶν, τὰ μὲν εἰς πότους ἔτρεψε τὰ δὲ εἰς κύβους· εἰσπηδᾷ, κέκραγε, πάντας ἡγεῖται καθάρματα (2) βλασφημῶν εἰς χρυσοχόον, ἀσελγαίνων εἰς σκυτοτόμον, παίων τέκτονα, λακτίζων ὑράντην, ἕλκων κάπηλον, ἀπειλῶν ἐλαιοπώλαις (3) . . . καὶ ταῦτα ἐν τοῖς σώμασι τῶν νέων ὁρῶντας (τοὺς πατέρας) τεκμήρια τῶν πολέμων, οὐλὰς ἐν κεφαλαῖς, οὐλὰς ἐν προσώποις, οὐλὰς ἐν χερσί, οὐλὰς πολλαχοῦ. (4)

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν τῇ περὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὁμιλίᾳ αὐτοῦ, ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν φοιτητικὸν βίον ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἐγνώρισε τὸν μέλλοντα ἐγκάρδιον αὐτοῦ φίλον, λέγει, περὶ τῶν φοιτητῶν:

«Ἡδῶσι, βοῶσι, οὐρανῷ πέμπουσι κόνιν, ἡνιοχοῦσι καθήμενοι, παίουσι τὸν ἀέρα . . . τοῦτο καὶ αὐτοὶ πάσχουσιν ἀτέχνως περὶ τοὺς ἑαυτῶν διδασκάλους καὶ ἀντιτέχνους, ὅπως πλείους τε ὦσιν αὐτοὶ, κἀκείνους εὐπορωτέρους ποιῶσι . . . Προκαταλαμβάνονται πόλεις, ὁδοί, λιμένες, ὁρῶν ἄκρα, πεδία, ἐσχατιαί, οὐδὲν ὅ,τι μὴ τῆς Ἀττικῆς μέρος ἢ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος (1).

Σκοπὸς τῶν στρατηγικῶν τούτων κινήσεων καὶ πορειῶν ἦτο ἡ ἄγρευσις τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἢ Προποντίδος ἀφικνουμένων νεηλύδων· ὁ ἀκρωμίτης ἡγούμενος τῆς ὁλομελείας τοῦ σωματείου ἐπορεύετο εἰς λιμένα τῆς Ἀττικῆς· ἂν δ' εὑρίσκετο καὶ ἄλλο σωματεῖον ἐκεῖ συνεπλέκοντο διὰ ῥοπάλων ἢ λίθων ἢ καὶ ὅπλων, οἱ δὲ διὰ τῶν πλοίων ἀφικόμενοι περιέμενον, οἱ δυστυχεῖς, τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης, ὅπως περιέλθωσιν ὡς λάφυρον εἰς τὸν νικητήν.

Ὅπως οἱ Γερμανόπαιδες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἰδεῶδες αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἀκαδημαϊκὴν ἐπὶ τῆς παρειᾶς οὐλήν, ὁμοίως τὴν φαντασίαν τῶν παίδων τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπλήρουν ὄνειρα φοιτητικῶν ἀνδραγαθημάτων: «Ἀκούων ἔγωγε ἐκ παιδὸς, λέγει ὁ Λιβάνιος, τοὺς τῶν χορῶν ἐν μέσαις ταῖς Ἀθήναις πολέμους καὶ ῥόπαλά τε καὶ σίδηρον, καὶ λίθους, καὶ τραύματα, γραφάς τε ἐπὶ τούτοις καὶ ἀπολογίας καὶ δίκας ἐπ' ἐλέγχοις, πάντα τὰ τολμώμενα τοῖς νέοις . . . ἀγαθούς τε αὐτοὺς τοῖς κινδύνοις ἡγούμην· δικαίους δὲ οὐχ ἥττον τῶν ὑπὲρ τῶν πατρίδων τιθεμένων τὰ ὅπλα· εὐχόμην τε τοῖς Θεοῖς γενέσθαι καὶ ἐμαυτῷ τοιαῦτα ἀριστεῦσαι· καὶ δραμεῖν μὲν εἰς Πειραιᾶ τε καὶ Σούνιον καὶ τοὺς ἄλλους λιμένας, νέων ἐφ' ἁρπαγῇ, τῆς ὁλκάδος ἐκβάντων· δραμεῖν δὲ ὑπὲρ τῆς ἁρπαγῆς αὖθις εἰς Κόρινθον κριθησόμενον».(2)

Τοιοῦτο τὸ παιδικὸν ὄνειρον· ἴδωμεν τώρα καὶ τὴν πραγμάτωσίν του.

Μετὰ πολλὴν ναυτίαν κατέπλευσεν εἰς Γέραιστον, ἔπειτα δὲ εἰς λιμένα τινὰ παρὰ τὰς Ἀθήνας· ἤρχετο δὲ ν' ἀκούσῃ τὸν ῥήτορα Ἀριστόδημον ὡς εἶχεν ὑποσχεθῇ ἐν Ἀντιοχείᾳ, μέλλων νὰ γίνῃ καὶ ἀκρωμίτης τοῦ σωματείου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν Πειραιεῖ ἔπεσεν εἰς χεῖρας ἄλλου σωματείου, ζωγρήσαντος αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ. Τὴν ἀκόλουθον ὅμως πρωΐαν τὸ σωματεῖον τοῦτο κατετροπώθη ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς ὁμοφυλίας τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἁναρπάσαντες ἐνέκλεισαν ἐντὸς μικροῦ πίθου αὐτὸν καὶ ἐκράτουν αἰχμάλωτον, ἕως οὗ δι' ὅρκου ἐβεβαίωσεν ὅτι θὰ προσέλθῃ εἰς τὸν διδάσκαλον αὐτῶν Διόφαντον. Βραδύτερον ἐθεώρει τοῦτο ὡς εὐτύχημα ὁ Λιβάνιος. Ἐστερήθη μὲν τὴν τιμὴν τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς ἀκρωμίτην, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἔκρινεν αὐτὴν ἥκιστα ἀξιοζήλευτον. «Ἔργον τοῦ ἀκρωμίτου εἶνε, λέγει, κατ' ἀνάγκην νὰ διοργανοῖ συμπόσια ἐπὶ συμποσίων, νὰ σωρεύῃ χρέη ἐπὶ χρεῶν, καὶ ἀφ' οὗ καταναλώσῃ πᾶσαν τὴν περιουσίαν του, νὰ δανείζεται πρὸς 25 καὶ 30 τοῖς ἑκατόν». Ὁ Λιβάνιος ἄλλως ἐν τῷ σωματείῳ αὐτοῦ ἐλάχιστον ἔδειξε ζῆλον, ἥκιστα δὲ συνετέλεσεν εἰς προαγωγὴν αὐτοῦ. Ἔμενε μακρὰν τῶν συμποσίων, ἐργαζόμενος ἢ περιοδεύων, οὐδένα δ' ἐνοχλῶν, ἀφίετο ἥσυχος ὑπὸ τῶν ἄλλων.

Μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ περιγράφει ὁ Εὐνάπιος τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Προαιρεσίου δεξίωσίν του. Ἐκκαιδεκαέτης ἦλθεν ἐκ Λυδίας, τῆς πατρίδος αὐτοῦ, εἰς τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος, μετὰ πολλῶν αὐτοῦ ὁμηλίκων. Ὁ πολυμήχανος πλοίαρχος, φίλος ὢν τοῦ διδασκάλου, διέταξε τὰ κατὰ τὸν πλοῦν οὕτω, ὥστε εἰς Πειραιᾶ νὰ καταπλεύσῃ περὶ μέσας νύκτας. Οὕτω δὲ κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ὑπ' ἄλλων σωματείων ἁρπαγὴν τῶν νεηλύδων. Ἐν βαθείᾳ νυκτὶ ἀνῆλθον εἰς Ἀθήνας, μετὰ δίωρον πορείαν. Ὁ Εὐνάπιος, εἰ καὶ ἀσθενὴς ἐκ τοῦ πλοῦ, ἠναγκάσθη νὰ συμβαδίσῃ. Τὸ μεσονύκτιον ἐκρούσθη ἡ θύρα τοῦ ὀγδοηκονταεπταετοῦς τότε διδασκάλου· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχε διανοηθῆ ὁ πλοίαρχος ὅτι εἰς τόπον ὅπου πρὸς κατοχὴν ἑνὸς ἢ δύο παιδαρίων συνήπτοντο πεισματώδεις μάχαι, τῷ ἐπετρέπετο ἡ μικρὰ ἐκείνη ἐνόχλησις, ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο περὶ φορτίου ὅλου νέων διψώντων παιδείας. Ἐκ τῶν νεηλύδων τινὲς μὲν ἦσαν διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν εὐπρόσδεκτοι, ἄλλοι διὰ τὸ ῥωμαλέον αὐτῶν παράστημα καὶ τὴν στιβαρότητα τῶν γρόνθων, προσόντα πολύτιμα διὰ τὰς μελλούσας μάχας· «ἐγώ, ἐπιλέγει ὁ Εὐνάπιος μετὰ ματαιόφρονος μετριοφροσύνης, μόνον τὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς πολυμάθειάν μου ἠδυνάμην νὰ ἐπιδείξω.» Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Προαιρεσίου ἐπεκράτει ἄμετρος χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις· ὁ περίφημος σοριστὴς ἔθηκεν αὐθωρεὶ ὅλην τὴν πόλιν εἰς κίνησιν· ἔπεμψε δεξιά, ἀριστερά, εἰς συγγενεῖς, εἰς φίλους, ζητῶν καταλύματα· πρὸ τῆς αὐγῆς πάντες οἱ νεήλυδες εὑρίσκοντο ὑπὸ στέγην, ἀπολαύοντες τῆς ἡσυχίας, ἧς μεγάλην εἶχον πράγματι ἀνάγκην. Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον, φυσικά, συγκατελέγοντο εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Προαιρεσίου. Μόνον ὁ Εὐνάπιος ἦτο ἀσθενής, πρὸς μεγάλην θλῖψιν τῶν ἄλλων Λυδίων. Ἡ πόλις ἅπασα, διηγεῖται μετὰ συγκινήσεως ὁ μέλλων Νεοπλατωνικός, ἦτο βεβυθισμένη εἰς βαθὺ πένθος ὡς ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ δυστυχήματι. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ὁ Προαιρέσιος ἔδειξε πρὸς αὐτὸν ἀληθῆ πατρικὴν στοργὴν καὶ ἀπήλλαξε τῆς εἰσαγωγικῆς τελετῆς διὰ τὰς ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας, ἃς συνεπήγοντο αἱ διατυπώσεις αὐτῆς, ὡς εἴδομεν.

Ἡ φιλία συνδιατριβῆ διδασκάλων καὶ ἀκροατῶν, περὶ ἧς ἤδη ἐγένετο λόγος, διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους· ἐγκάρδιος ἦτο ὁ ζῆλος, μεθ' οὗ οἱ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες ἐδεξιοῦντο τοὺς εἰς αὐτοὺς προσερχομένους νέους· ἐμεριμνῶν περὶ ἐνοικίσεως αὐτῶν εἰς καλὰς οἰκίας τῆς πόλεως, ἐποιοῦντο κοινοὺς μετ' αὐτῶν περιπάτους, ἐδάνειζον εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστως βιβλία ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν των, ἐν γένει δὲ κατέβαλλον πᾶσαν φροντίδα περὶ τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτῶν εὐεξίας. Ἂν ὁ φοιτητὴς ἦτο ἀσθενής, ἐπεσκέπτετο αὐτὸν κατ' οἶκον ὁ καθηγητής. Ὁ Γέλλιος διηγεῖται ὅτι ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ταῦρος συχνὰ συνεκάλει τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ εἰς δεῖπνον· λιτὸν μὲν ἦτο τοῦτο, ἀλλ' ἡ πρὸ τοῦ δείπνου καὶ ἡ μετ' αὐτὸ ὥρα κατηναλίσκετο εἰς ὠφελίμους συνδιαλέξεις. Ἡ δὲ φιλοφροσύνη τοῦ Ταύρου εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον ἀξία λόγου, καθόσον ὁ φοιτητὴς Γέλλιος ἦτο ψυχρὸς καὶ ἀνιαρὸς εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀναστρεφομένους.

Ὁ Κικέρων, νέος ἐν Ἀθήναις σπουδάζων, ἔγραφεν εἰς φίλον αὐτοῦ:

«Πρὸς τὸν Κράτιππον διάκειμαι μᾶλλον ὡς υἱὸς ἢ ὡς μαθητής· διότι ὄχι μόνον ἀκούω αὐτοῦ εὐχαρίστως, ἀλλὰ καὶ ἀγαπῶ καὶ τιμῶ διὰ τὸ ἀξιαγάπητον αὐτόν. Μετ' αὐτοῦ διάγω ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν συχνὰ δὲ καὶ μέρος τῆς νυκτός· διότι παρακαλῶ αὐτὸν νὰ συνδειπνῇ μετ' ἐμοῦ ὅσον τὸ δυνατὸν συχνότερα. Ἀφ' ὅτου δ' εἰσήγαγον τὴν συνήθειαν ταύτην ἔρχεται πολλάκις ἀπρόσκλητος εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ συνδιαλέγεται μεθ' ἡμῶν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης σχολαστικότητος, μετὰ πολλῆς δὲ χάριτος. Διὰ τοῦτο φρόντισε ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα νὰ γνωρίσῃς τὸν ἐξαίρετον καὶ ἀξιαγάπητον αὐτὸν ἄνθρωπον. Ἐγὼ οὐδὲ στιγμὴν ἀπομακρύνομαι τοῦ αὐστηροῦ τὸ ἦθος ἀλλὰ καὶ τόσον χαρίεντος τούτου ἑταίρου· διότι ἐκ τῶν μελετῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἑκάστοτε συνδιαλέξεων δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ εὐτραπελία. Ἐνῴκισα εἰς αὐτὸν κατοικίαν πλησιέστατα ἐμοῦ, προσπαθῶ δὲ ὅση μοι δύναμις διὰ τῶν μικρῶν μου μέσων νὰ προσέλθω ἐπίκουρος εἰς τὴν πτωχείαν αὐτοῦ... Πέμψον μοι, σὲ παρακαλῶ, ἕνα γραφέα Ἕλληνα, εἰ δυνατόν. Διότι καταναλίσκω πολὺν χρόνον καὶ κόπον εἰς ἀντιγραφὴν τῶν χειρογράφων».

Ἂν ἡ φιλοφροσύνη καὶ ἡ ἁβρότης τοὺς τρόπους ἀπετέλουν τὸν κανόνα ἐν ταῖς πρὸς τοὺς φοιτητὰς σχέσεσι τῶν καθηγητῶν, δὲν ἔλειπον ἐνίοτε καὶ αἱ ἐξαιρέσεις· ὁ Φιλόστρατος διηγεῖται ὅτι ὁ ἐκ Κιλικίας Φίλαγρος βίαιος ὢν καὶ ὀξύθυμος ἀνὴρ ἐρράπισε τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος ἕνα τῶν ἀκροατῶν του νυστάζοντα. Φαίνεται δ' ὅτι ἡ ῥήμη τῆς βαρείας παλάμης αὐξήσασα σὺν τῷ χρόνῳ ἐπέβαλε σεβασμὸν καὶ εἰς τοὺς δυσηνιωτέρους τῶν ἀκροατῶν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ θεωρηθῇ ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς ὡς τύπος καθηγητοῦ, *σχῆμα διδασκάλου*.

1) Λιβάνιος: πρὸς τοὺς νέους· I. 199—201. 2) I. 198. 3) III 254. 4) I. 203.

(1) Γρηγ. Ναζιανζ. 43. 15. 16.

(2) Περὶ τῆς ἑαυτοῦ τύχης I. 15—16.

Οὐχὶ σπανίως ἐν τούτοις ἐκινοῦντο καὶ τῶν φοιτητῶν αἱ χεῖρες, ἀλλ' εἰς χειροκρότησιν· διότι τὴν ἐπιδοκιμασίαν των ἐξέφραζον διὰ χειροκροτημάτων καὶ ἀνευφημιῶν, ἀνεγειρόμενοι καὶ ἀναπηδῶντες ἐκ τῶν θρανίων των. Προσφιλεῖς διδάσκαλοι ἐγίνοντο δεκτοὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκροάσεως διὰ παταγωδῶν χειροκροτημάτων. Ῥήτωρ δέ τις ἦτο ἰδιαζόντως ὑπερήφανος καὶ εὐτυχής, διότι εἰς τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ ἐβρυχᾶτο, ὡσεὶ πεντήκοντα καὶ ἐκλόνιζε διὰ τῶν ἐπευφημιῶν τὸ *θέατρον* αὐτοῦ. (1)

Καὶ τὸ εὔθυμον μέρος τοῦ βίου δὲν παρημελεῖτο ὑπὸ τῶν φοιτητῶν, ὡς εἴδομεν ἤδη ἐν ταῖς διηγήσεσιν αὐτοπτῶν μαρτύρων. Τὴν ἡμέραν ἔπαιζον κύβους καὶ ἐσφαίριζον· οὐδ' οἱ καθηγηταὶ ἀπηξίουν νὰ μετέχωσι τοιούτων διασκεδάσεων, ὁ δ' ἀριστοτελικὸς Λύκων ἦτο περιώνυμος ὡς ὁ πρῶτος σφαιριστὴς τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν νύκτα διήλαυνον θορυβωδῶς τὰς ὁδούς, πληροῦντες ζωῆς τὰς σιγηλὰς καὶ καθευδούσας ἀγυιάς, ταράττοντες τὸν ὕπνον τῶν φιλησύχων ἀστῶν· ἐνίοτε ἐκώμαζον ὑπὸ τὰ παράθυρα ὡραίας τινός, τὴν δ' ἐπαύριον ἡ κόρη ἔλεγε πρὸς τὴν θεραπαινίδα της, ὡς ἔν τινι κωμῳδίᾳ τῶν χρόνων ἐκείνων: «Ἐν μέσῳ τῆς ἡσύχου νυκτός, ἤκουσα μελῳδικὰς φωνὰς πρὸ τῆς θύρας μου. Ὦ, μὰ τὰς Μούσας, μαγευτικὸν ἠχεῖ τὸ ᾆσμά των, γλυκυτέρα τῆς τῶν Σειρήνων εἶνε ἡ φωνή των». Ἐν τῇ μέθῃ αὐτῶν ἐπετίθεντο κάποτε κατ' ἀφυλάκτων οἰκιῶν, ὅπως οἱ σύγχρονοι συνάδελφοί των ἐν Ἀθήναις ἀναρριχώμενοι σβύνουσι τοὺς φανοὺς τοῦ ἀεριόφωτος, ἢ ἀφαιροῦσιν ἐπιγραφὰς καταστημάτων ἢ ἐκριζοῦσι παραθυρόφυλλα.

Ὡς βλέπομεν ὁ φοιτητικὸς βίος ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι ἔχει ἰδίαν μορφήν, ἰδίας τελετὰς καὶ διατυπώσεις καὶ παραδόσεις. Τὴν ῥοπαλοφορίαν, τὴν θραῦσιν τῶν κεφαλῶν, τὰς ἐν τοῖς ἀκροατηρίοις σκηνάς, ἀλλὰ καὶ τὸ αὔταρκες τῶν σπουδαζόντων καὶ τὴν πρὸς τὴν πενίαν καὶ τὰς στερήσεις ἡρωϊκὴν πολλάκις καρτερίαν, ἔχουσι κοινὰ πρὸς τοὺς συγχρόνους οἱ πάλαι ἐν Ἀθήναις φοιτηταί· τὴν συνένωσιν δὲ εἰς σωματεῖα, τὴν καθ' ὁμάδας ἐν ἀγάπῃ καὶ συμπνοίᾳ συμβίωσιν, τὸν στενὸν πρὸς τοὺς καθηγητὰς σύνδεσμον κοινὰ πρὸς τοὺς Γερμανούς. Ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς μεταβολάς, ἃς ὑπέστη μετὰ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἠθῶν ἐν Ἀθήναις, γενικὸν διὰ τῶν αἰώνων γνώρισμα, οἱονεὶ οὐσία καὶ ὑπόστασις τοῦ φοιτητικοῦ βίου, εἶνε ἡ αἰσιόδοξος ἀντίληψις τῆς ζωῆς, ἡ θορυβώδης καὶ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς διαχεομένη εὐθυμία, τὸ σφρίγος τοῦ σώματος καὶ τῆς καρδίας. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ θαυμάσια φοιτητικὰ ᾄσματα τῶν Γερμανῶν, ἅτινα ὑπῆρξαν καὶ εἶνε ἡ μελῳδικὴ ἔκφρασις τῶν πόθων μυριάδων ψυχῶν ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας, καὶ εἰς τὰ σοφὰ χείλη διαπρεπῶν φιλοσόφων καὶ φιλολόγων, καὶ εἰς τὰς κονιορτώδεις σελίδας τοῦ Φιλοστράτου, τοῦ Εὐναπίου, τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, ἕνα πόθον συνήντησα θερμὸν — τὸν πόθον πρὸς τὰ ἀπηχοῦντα τὸ γλυκὺ τῆς νεότητος ᾆσμα, πρὸς τὰ ἀνεπιστρεπτεὶ ἀποπτάντα ἔτη τοῦ φοιτητικοῦ βίου!

O wie liegt so weit, was mein einst war!

ΑΡ. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

(1) Τὰ κυρίως φιλοσοφικὰ ἀκροατήρια ἦσαν τὸ Λύκειον, ἡ Ἀκαδήμεια, ἡ Στοά, τὸ Παλλάδιον, τὸ Ὠδεῖον· ἐκτάκτως ὅμως δι' ἀκροάσεις ἐγίνετο χρῆσις καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων, δικαστηρίων κλπ. Ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημιακοῦ βίου, ἕνεκα τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως, ἣν ἐν μέρει περιέγραψαν ὁ Λιβάνιος, ὁ Εὐνάπιος, ὁ Γρηγόριος, ἔπαυσεν ἡ ἐν δημοσίοις ἀκροατηρίοις διδασκαλία. Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ διδάσκαλοι πρὸς ἀποτροπὴν συγκρούσεων, πολλάκις αἱματηρῶν, δὲν ἐτόλμων νὰ διδάξωσι δημοσίᾳ. Οἱ εὐπορώτεροι δ' αὐτῶν ποὸ παντὸς δ' οἱ σοφισταὶ ἔκτιζον ἴδιον ἀκροατήριον: *θέατρον, διδασκαλεῖον* ἢ *μουσεῖον*, πολυτελές, μαρμαρόστρωτον καὶ θεατροειδές.

Κόραι τῆς Ἑλλάδος[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κ«ς HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Συνέπειαι τῶν συμβουλῶν τοῦ βαρώνου.

Ἦτο ἡ παραμονὴ τοῦ χοροῦ τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη. Παρῆλθεν ἑβδομὰς ἀφότου ὁ Ροδόλφος Ἐρενσταὶν εἶχε λάβει τὴν ὀδυνηρὰν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν δεσποινίδα Νατσελχούβερ. Ἦτο νέος καὶ εὐεπηρέαστος, ὥστε μία ἑβδομὰς ἤρκει πρὸς ἐπενέργειαν νέων ἐντυπώσεων. Εἰς αὐτὸ τὸ μεταξὺ ἐσύχναζε τὸν διακεκριμένον διπλωματικὸν κύκλον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐξέδραμεν εἰς Τατόϊ μὲ τοὺς Μώβραιη, ἔπαιξε cricket μὲ τὸν Βίνσεντ καὶ διεσκέδασε μὲ τὰ ἀγγλοπρόφερτα Γαλλικά του, ἔπαιξε tennis τὸ ἀπόγευμα μὲ τὰς θορυβώδεις Ἀμερικανίδας, τὰς ὁποίας ἡ θεία του δὲν ἐνοστιμεύετο,—ἔπαιξε δὲ καὶ à quatre-mains τὴν *καβατίναν* τοῦ Raff μὲ τὴν δεσποινίδα Eméraude Ρεβιτάση. Ὁ Βαρῶνος Χοενφὲλς ἦτο ὑπερευχαριστημένος μὲ τὸν ἀνεψιόν του καὶ μὲ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς συμπεριφορᾶς του, τὸν ἤθελεν ὅμως κάπως τολμηρότερον καὶ ηὔχετο νὰ τὸν ἴδῃ ἐξοικειούμενον πρὸς τὸ κάπνισμα.

— Προσθέτει ἀξίαν εἰς ἕνα ἄνδρα, ἔλεγε, τὸ νὰ ἠμπορῇ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ποιότητα ἑνὸς καλοῦ σιγάρου. Προοδεύεις ἀναμφιβόλως. Χθὲς τὸ βράδυ σὲ εἶδα μὲ τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση. Ἐρέρεσο ἀξιόλογα, μὲ χάριν καὶ εὐγένειαν, ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ, Ροδόλφε, ὅτι καὶ ἡ θεία σου

1 Ἴδε σελ. 124

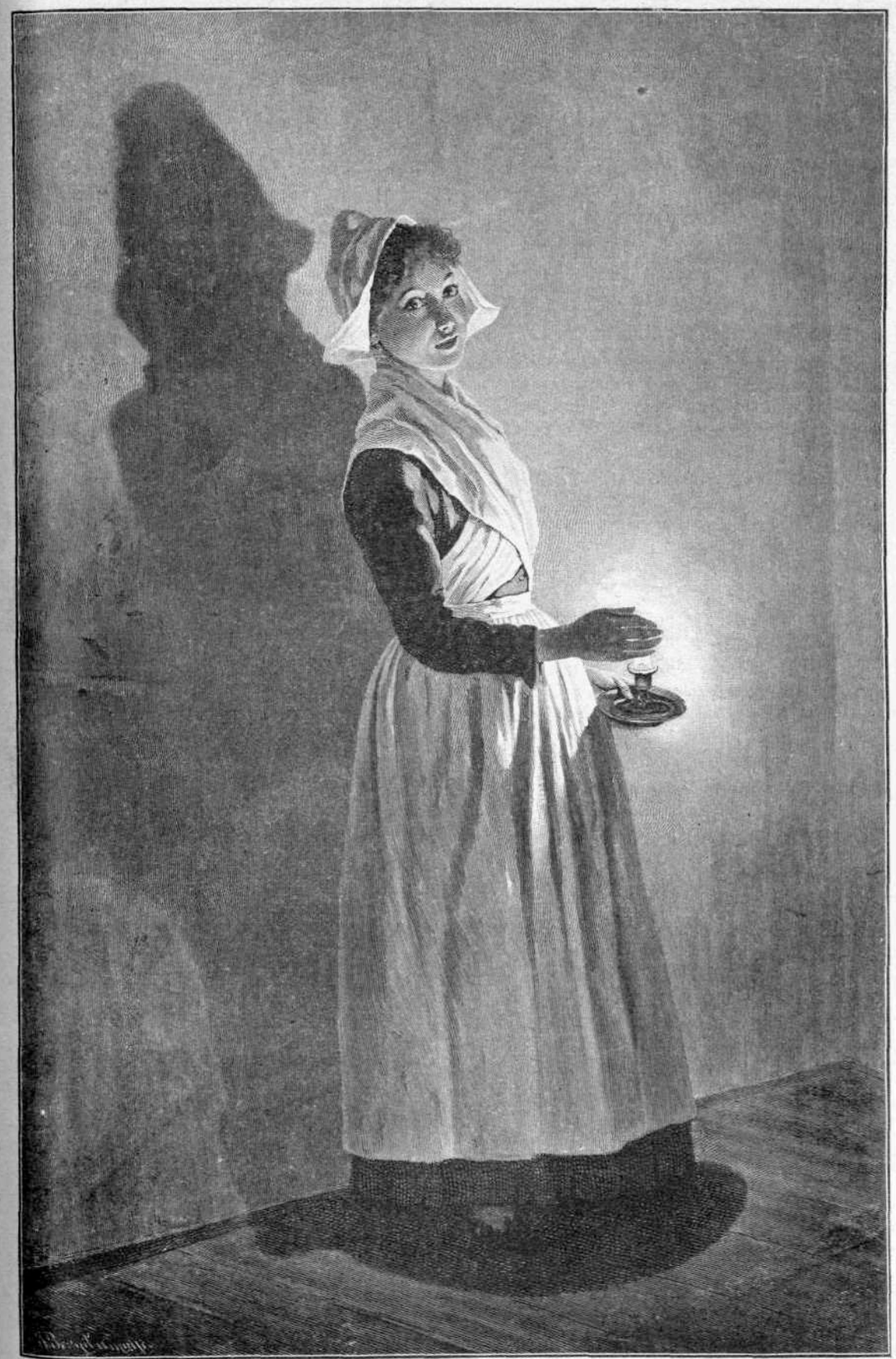

ΚΑΛΗΝ ΝΥΚΤΑ

κ' ἐγὼ ἐπιδοκιμάζομεν πληρέστατα τὴν Emeraude Ρεβιτάση. Εἶναι καθὼς πρέπει, τὰ δὲ Γαλλικά της . . . Ἐπὶ τέλους, ἐὰν σ' ἐλκύσῃ καμμίαν ὥραν τὸ διπλωματικὸν στάδιον, τοιούτου εἴδους σύζυγος σὲ χρειάζεται. Δὲν γνωρίζω ἄλλην νέαν ἐδῶ, ἡ ὁποία νὰ ἔχῃ περισσότερον τὸ χοῦ Παρισινῆς. Ἐὰν σοῦ ἀρέσει, ἐμπρός,— μολονότι θὰ ἦτο ἴσως προτιμότερον νὰ εὕρῃς γυναῖκα τοῦ τόπου μας.

Ὁ Ροδόλφος ἐκοκκίνισε καὶ ἐμειδίασε.

— Δὲν εἶναι πρόωρον νὰ σκεπτώμεθα περὶ γάμου, θεῖέ μου, ὑπέλαβεν ἐρωτηματικῶς ;

— Δὲν λέγω ὄχι, ἀλλ' ἐξ ἄλλου νέος τῆς ἡλικίας σου ἠμπορεῖ νὰ ἐμπλέξῃ διαφορετικά· παρὰ τοῦτο, καλλίτερον συνοικέσιον ἁρμοστόν. Διασκέδαζε ὅσον θέλεις. Δὲν σοῦ τὸ ἐμποδίζω διόλου. Πρέπει νὰ γείνῃς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ἡ δὲ ἐντελεστέρα πρὸς τοῦτο προπαρασκευὴ εἶναι τὸ νὰ γίνεσαι εὐάρεστος εἰς τὰς κυρίας. Καθὼς εἶπα πρὸ ὀλίγου, διὰ σοβαρὰ πράγματα ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση ἔχει τὴν ψῆφόν μας. Διὰ τὰ μὴ σπουδαῖα, νὰ προτιμᾷς τὰς ὑπανδρευμένας. Γίνου ἀρεστὸς εἰς αὐτάς. Ὀλίγη τόλμη καὶ πολλὴ ἀβρότης ! Τοῦτο σοῦ συνιστῶ. Σοῦ λείπει ἀκόμη ἡ ἀναγκαία δόσις rouerie.

Ὁ Ροδόλφος δὲν ἐνεβάθυνε πολὺ εἰς αὐτά, ἀλλὰ δὲν ἐνόμισε πρέπον νὰ ζητήσῃ ἐπεξηγήσεις. Ἀντὶ τούτου ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐφόρεσε στολὴν ὀλιγώτερον θεατρικὴν ἀπὸ τὰ πρασινά του ἐνδύματα τῆς ἱππασίας. Μετὰ ἡμίσειαν δὲ ὥραν διήρχετο μὲ βῆμα ταχὺ τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας διευθυνόμενος πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς Φωτεινῆς.

Τοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν ἡ Πολυξένη καὶ μὲ τὴν συνήθη της προσήνειαν ἔδειξε μὲ τὸν ἀντίχειρα τὴν κλίμακα, λέγουσα λακωνικῶς.

— Ἐπάνω !

Ὁ Ροδόλφος ἀνέβη βραδέως, μὲ καρδίαν πάλλουσαν καὶ φοβισμένην, ἔκρουσε τὴν θύραν, τὴν ἤνοιξε δὲ σιγὰ σιγά, ἀφοῦ ἤκουσεν ἐν βροντόφωνον : « Ἔμπρός ! »

— Ὦ ! σὺ εἶσαι, ἀνεφώνησεν ἡ Νατσελχοῦβερ ἠπίως. Ἐνόμιζα ὅτι ἦτο ἐκείνη ἡ κουτὴ διὰ τὸ μάθημά της. Κάθησε νὰ σὲ ἰδῶ.

Ὁ Ροδόλφος ὑπήκουσε καὶ μειδιῶν αἰνιγματωδῶς ἀντίκρυσε τὸ ἐταστικόν της βλέμμα.

— Τί ἔκαμες ἀφότου σὲ εἶδα ; ἠρώτησεν ἐπιτακτικῶς.

— Τίποτε ἄξιον λόγου, ἀπεκρίθη ὁ Ροδόλφος.

— Ἄ ! τὸ πρόσωπόν σου μοῦ λέγει ἄλλο.

— Μοῦ εἶναι συγχωρημένον νὰ ἐρωτήσω τί λέγει εἰς τὸ ἀνακριτικὸν βλέμμα σας ;

— Βλέπω ὅτι παίρνεις ἀέρα. Μὴ σοῦ ἔδωκε μαθήματα ὁ φίλος μας Ἀγγυρόπουλος ;

Ὁ Ροδόλφος ἐπειράχθη. Αὐτὸς ὁ εὐγενὴς Γερμανὸς νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν παρακατεινὸν ἔμπορον τῆς Τεργέστης ! Συνέσπασε τὰς ἀριστοκρατικάς του ὀρρῦς καὶ ἔφερεν εἰς τὸν μύστακα τὴν λεπτὴν λευκήν του χεῖρα.

— Δὲν πιστεύω νὰ ἔχω τίποτε κοινὸν μὲ τὸν κύριον Ἀγγυρόπουλον.

Ἡ Φωτεινὴ ἠγέρθη. ἐστάθη ἀντικρύ του μὲ σταυρωμένας χεῖρας, τὸν παρετήρησε σιωπῶσα ἐπί τινας στιγμὰς καὶ ἔπειτα ἔκυψε γελῶσα καὶ ἐστήριξε τὰς δύο χεῖρας εἰς τοὺς ὤμους του.

— Σοῦ εἶπαν ὅτι εἶσαι νόστιμος νέος καὶ τὸ ἐπίστευσες. Ἀλλὰ βεβαιώσου, φίλε μου, ὅτι σὲ ἠπάτησαν οἰκτρῶς.

Ὁ Ροδόλφος ἐγέλασε, λαβὼν δὲ τὰς δύο της χεῖρας τὰς ἐκράτησεν ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του.

— Τί περίεργον πλάσμα εἶσθε, κυρία Φωτεινή. Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι εἶσθε δύστροπη, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο ὁ καθ' ἑαυτὸ χαρακτηρισμός σας. Δὲν ἠξεύρω κ' ἐγὼ τί εἶσθε.

— Εἶμαι τρελλή, εἶπεν ἡ Φωτεινή, καὶ σύρουσα πρὸς ἑαυτὴν τὸν Ροδόλφον τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ Ροδόλφος ὠχρίασεν, ἠρυθρίασε καὶ ἔκαμεν ἓν βῆμα πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς νὰ τὸν ἐπλήγωσε βολὴ πυροβόλου. Πρώτην φορὰν ἠσθάνετο φίλημα γυναικὸς ἄλλης παρὰ τῆς μητρός του. Ἠσθάνθη ἀνεξήγητον ἀγανάκτησιν καὶ ὀδύνην. Ἡ Φωτεινὴ δὲν εἶπε λέξιν, ἀλλ' ἐβάδισε πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ διέκοψαν τὴν σιωπὴν οἱ ἐναρμόνιοι ἦχοι τῆς *βαρκαρόλας* τοῦ Chopin.

Πῶς ἦτο δυνατὸν ν' ἀπολογηθῇ εὐγλωττότερον ; Ἐὰν ἡ ὁμιλία της ἦτο χυδαία, ἰδού, κατεῖχεν ὅλας τὰς λεπτότητας τῆς γλώσσης τῆς ψυχῆς. Ἐὰν ἤθελε νὰ μαγεύσῃ ἐραστήν, δὲν ἠδύνατο νὰ προσφύγῃ εἰς καλλίτερον μέσον. Ἀλλὰ δὲν ἦτο τοιοῦτος ὁ σκοπός της, οὔτε συνησθάνετο ἔρωτα πρὸς τὸν Ροδόλφον. Μέχρι τοῦδε ἡ καρδία της εἶχε μείνει ἄθικτος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀτάκτου θλιβερᾶς ζωῆς της. Ἡ ὑπερηφάνειά της δὲν τὴν ἐπέτρεπε νὰ ἀναγνωρίσῃ οὔτε καθ' ἑαυτήν, ὅτι τώρα, εἰς τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἡλικίαν, τὴν ἐκυρίευεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὁ πόθος τοῦ ἔρωτος διὰ τὸν ἄπειρον αὐτὸν νέον. Ἔπαιζε χωρὶς νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Ροδόλφον καὶ δὲν ἔβλεπε τὰς συγκινήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀλληλοδιαδόχως ἐζωγραφίζοντο εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου, ἐνῷ ἀντήχει ἡ γοητευτικὴ μουσική της. Ἔκλεισε πρῶτον τοὺς ὀφθαλμούς, ἔπειτα τοὺς ἤνοιξε καὶ τοὺς προσήλωσεν ἐπὶ τῆς Φωτεινῆς ἐκ πλαγίου. Τὸ αἷμα ἀνῆλθεν εἰς τὰς παρειάς του καὶ ἀνέπνεε βιαίως. Τὸν ἐπίεζεν αἴσθημα ἐκστάσεως· ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ καὶ χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇ. Ἐστράφη ἐκείνη καὶ εἶδεν ὑγροὺς τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Ὦ ! ἀνέκραξεν ὁ νέος, εἶναι φοβερόν ! Δὲν τὸ θέλω, ἀλλὰ σ' ἀγαπῶ !

Προτοῦ ἀποκριθῇ πρὸς τὴν ἀγωνιώδη καὶ τόσον ὀλίγον θρησκευτικὴν ἐξομολογησιν, ἡ θύρα

ἤνοιξε καὶ ἡ Ἀνδρομάχη Καραπούλου εἰσῆλθε δειλῶς ἐντὸς τοῦ δωματίου. Ὁ Ροδόλφος ὠπισθοχώρησε βιαίως. Εἰς τὴν ἔκφρασιν εὐχαρίστου ἐκπλήξεως τῆς νέας ἀνταπεκρίθη μὲ βλέμμα εὐγνωμοσύνης σχεδόν. Ἡ μαγεία διελύθη μὲ τὰ τελευταῖα τῆς Φωτεινῆς ἀνακρούσματα, τώρα δὲ συνελθὼν ἐροβεῖτο τὰς συνεπείας τῆς ἄφρονός του ἐξομολογήσεως καὶ ἐπερίμενε περίφοβος τὴν ἀναπόφευκτον σκηνήν. Ἀλλὰ πρώτην φορὰν τῆς ζωῆς της ἡ Φωτεινὴ ἐδέχθη εὐγενῶς ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν. Ἐχαιρέτισε μὲ εὐμένειαν τὴν Ἀνδρομάχην καὶ τὴν ὡδήγησε πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον νεύουσα προστακτικῶς πρὸς τὸν Ροδόλφον νὰ μείνῃ. Καίτοι ἐπιθυμῶν νὰ ἀναληφθῇ, ὁ Ροδόλφος ἠσθάνθη ὅτι οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἐξέφυγον, ἐπέβαλλον νέας ὑποχρεώσεις ὑπακοῆς, καὶ προχωρήσας πρὸς τὸ παράθυρον ἐστήριξε τὸ μέτωπον εἰς τὴν ὕαλον. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσκόπως προσηλωμένους εἰς τὸ ἡλιοφώτιστον πεζοδρόμιον ἐσκέπτετο τί ἆρά γε μέλλει νὰ συμβῇ.

Τῆς Ἀνδρομάχης τὰ λεπτὰ μελαχρινὰ δάκτυλα ἐπῆγαν καὶ ἦλθαν πολλάκις ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου προτοῦ ἡ σιωπὴ λυθῇ. Ἡ Φωτεινὴ τὴν παρηκολούθει προσεκτική.

— Προοδεύεις ! Καλά, καλά ! εἶπεν ἐπὶ τέλους. Τὸ δάκτυλον τοῦτο μὴ τόσον ἀνοικτόν, καὶ μὴ κινῆς τόσον πολὺ τὸ σῶμα. Δὲν παίζει κανεὶς μὲ τὴν μέσην του ! Ἀκόμη μίαν ἑβδομάδα αὐτὰ τὰ γυμνάσματα, καὶ ἔπειτα βλέπομεν.

Ἡ Ἀνδρομάχη ἠγέρθη καὶ εἶπεν ὅτι ὁ ἀδελφός της τὴν περιμένει κάτω. Ὁ Ροδόλφος ἀκούσας τὴν φωνήν της ἐστράφη πρὸς αὐτὴν καὶ τοῦ ἐφάνη νοστιμωτέρα ἢ πρίν.

— Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση θὰ φαίνεται ἄσχημη κοντά της, ἐσκέφθη καθ' ἑαυτόν.

Ἀλλὰ ἐξακολουθῶν τὴν σιωπηλὴν ἐξέτασίν του εὗρε τὸ φόρεμά της πρόστυχον καὶ κακοκομμένον. Ἐντούτοις οἱ δροσεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς νέας ἐστηλώθησαν ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν διεπέρασεν ἡ ἄδολος δειλία τοῦ βλέμματός της. Ἡ Ἀνδρομάχη ἠρυθρίασε διὰ μιᾶς, καὶ μετεδόθη τὸ ἐρύθημα εἰς τὰς παρειὰς τοῦ Ροδόλφου. Εἰς τὴν νευρικὴν ταραχήν της ἀφῆκε νὰ πέσῃ τὸ χειρόκτι της. Ἐκεῖνος ἔσπευσε νὰ τὸ πάρῃ, καὶ ἐνῷ τὸ ἔδιδεν εἰς τὴν νέαν, ἀντικρύσθησαν καὶ πάλιν οἱ ὀφθαλμοί των μὲ ἔκφρασιν ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ καὶ ἐκοκκίνισαν πάλιν καὶ οἱ δύο.

Τὴν σιωπηλὴν καὶ σύντομον σκηνὴν δὲν παρετήρησεν ἡ Φωτεινή, ἡ ὁποία ἤναπτεν ἡσύχως τὸ σιγάρον της, ὅτε δὲ ἡ Ἀνδρομάχη, μετὰ χαρίεσσαν ὑπόκλισιν πρὸς τοὺς δύο ὁμοῦ, ἀνεχώρησεν, ὁ Ροδόλφος ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον διὰ νὰ τὴν ἴδῃ ἔξω, εἰς τὸν δρόμον. Τὴν εἶδε διασταυροῦσαν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λυκαβητοῦ, συνοδευομένην δὲ ὑπὸ ὑψηλοῦ ἀξιωματικοῦ φέροντος στολὴν τοῦ πυροβολικοῦ. Διατί ἆρά γε εὐχαριστήθη βλέπων ὅτι ὁ ἀδελφός της ἐφαίνετο καθὼς πρέπει νέος ;

— Καλέ μου νέε, εἶπεν ἡ Φωτεινὴ μετὰ βραχεῖαν σιωπήν, πρὸ ὀλίγου ἐφέρθης ὡσὰν παλαβός. Ἴσως ἡ παλαβοσύνη εἶναι ἡ συνήθης κατάστασίς σου, καθὼς εἶναι καὶ τόσων ἄλλων ὁμοίων σου, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουν καὶ ὅρια, τὰ δὲ ὅρια τὰ ἐπέρασες μὲ ὅσα μοῦ εἶπες καὶ μὲ τὸν τρόπον ὁποῦ τὰ εἶπες.

Ἐσιώπησε καὶ ἐπανέλαβε τὸ κάπνισμά της. Ὁ Ροδόλφος ἐστέναξε στεναγμὸν ἀνακουφίσεως βλέπων ὅτι δὲν ἐπῆρε σοβαρὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως συνησθάνθη ὅτι ἡ διαγωγή του ἦτο ἀναξία αὐτοῦ. Ἄνθρωπος σεβόμενος ἑαυτὸν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παίζῃ μὲ τοιούτου εἴδους αἰσθήματα, καὶ νὰ χαίρῃ ἔπειτα ὅτι δὲν ἐξελήφθη ὡς σπουδαία ἡ ἐρωτική του ἐξομολόγησις ! Τὸ συνησθάνετο, τὸ δὲ βλέμμα του ἐξέφραζε ταπείνωσιν ἱκετευτικήν.

— Βλέπεις τί καλὸν εἶναι νὰ καπνίζῃ κανείς, ἐξηκολούθησεν ἡ Φωτεινὴ μειδιῶσα. Τὸν χρησιμεύει διὰ νὰ σιωπᾷ. Καὶ τώρα, ἄκουσέ με. Μὴ λησμονῆς ὅτι εἶμαι τριανταπέντε χρόνων καὶ ἄσχημη, καὶ σὺ εἶσαι εἴκοσιν ἑνὸς ἐτῶν εὔμορφος νέος. Ἔχω μακρὰν πεῖραν τοῦ κακοῦ, καὶ σὺ εἶσαι ἀκόμη εἰς τὴν περίοδον τῆς ἀθωότητος, καὶ εἴθε αὐτὴ ἡ περίοδος νὰ διαρκέσῃ πολὺ ἀκόμη ! Σὺ εἶσαι ἀριστοκράτης, κ' ἐγὼ εἶμαι τέκνον τοῦ λαοῦ. Βλέπεις, Ἐρενστάϊν, ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε κοινὸν μεταξύ μας. Τράβα λοιπὸν τὸν δρόμον σου. Μὲ ἀρκεῖ ὅσον σὲ εἶδα—καὶ μὲ τὸ παραπάνω.

— Φωτεινή, εἶπε συγκινηθεὶς ἐκ τῆς ἀποτόμου μεγαλορροσύνης της. Φωτεινή, ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι ἀσυγχώρητος. Ἀλλὰ πίστευσέ με, δὲν τὸ θέλω ἂν σ' ἀγαπῶ, μολονότι τὸ βλέπω ὅτι ἀγάπη καθὼς αὐτὴν μόνον κακὸν θὰ φέρῃ.

— Δὲν μ' ἀγαπᾷς ἐμέ, ἀγαπᾷς τὴν μουσικήν μου.—Δι' ὄνομα Θεοῦ, ἀνέκραξε, μὴ ἀνοησίας !

— Καὶ δὲν θέλεις νὰ ἔλθω καὶ πάλιν, Φωτεινή ;

— Ὄχι ! Δὲν θέλω !

— Δὲν σὲ μέλει διόλου δι' ἐμέ ; ἠρώτησε βλέπων αὐτὴν τρυφερῶς.

— Ἄ ! μ' ἐσκότισες ! Διατί νὰ μὲ μέλει διὰ σέ ;

— Διότι μ' ἐφίλησες, ἀπεκρίθη τολμηρῶς ὁ Ροδόλφος.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο ; Ἰδού, σὲ φιλῶ καὶ πάλιν, καὶ ὁρκίζομαι ὅτι δὲν μὲ μέλει οὔτε τόσον διὰ σέ !

Καὶ γελῶσα ἥρπασε τὴν χεῖρά του μὲ τὰς δύο της χεῖρας καὶ τὸν ἐφίλησεν ἐπανειλημμένως εἰς τὰ χείλη.

— Ξεκουμπίσου τώρα, καὶ νὰ μὴ σὲ ἰδῶ ἄλ-

λην φορὰν νὰ μοῦ γλυκαίνεσαι καὶ νὰ ἀνοηταίνῃς ἐδῶ μέσα!

Τὸν ἔσπρωξεν ἔξω τοῦ δωματίου καὶ ἔκλεισε μὲ ὁρμὴν τὴν θύραν. Ὅτε ἔμεινε μόνη, ὕψωσε σπασμωδικῶς τὰς χεῖρας καὶ ἀνέκραξεν:

— Οὔρ! ὁ κουτός! Τὸν ἔσωσα, καὶ πιστεύω ὅτι μοῦ εἶναι εὐγνώμων. Κακομοίρα Φωτεινή! Σύ, ἄσχημη, ἐλεεινὴ ψυχή, ν' ἀγαπήσῃς εἰς τὴν ἡλικίαν σου αὐτὸ τὸ ξανθὸν ἀνόητον παιδάριον!

Καὶ γεμίσασα ἓν ποτήριον μὲ κονιὰκ τὸ ἐκένωσε διὰ μιᾶς.

Δυστυχὴς Φωτεινή!

Τὸ ἀπόγευμα ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ Ροδόλφος συνήντησεν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου τὸν Ἕλληνα ποιητήν. Οἱ δύο ὁμοῦ διευθύνθησαν πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, ὅπου ἐκάθισαν ἐνώπιον μιᾶς τῶν πολλῶν ἐκεῖ τραπεζῶν ἔμπροσθεν ἑνὸς καφενείου καὶ ἐπῆραν καφέ. Ὁ ὑπολογαγὸς Μιλτιάδης Καράπουλος διήρχετο ἐκεῖθεν, ὑπερήφανος καὶ ἀγριωπός, κατὰ τὸ σύνηθες, στρίβων τὸν ἀρειμάνιον μύστακα καὶ περιστρέφων τοὺς γαλανοὺς κατακτητικοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἀναζήτησιν γυναικείου θύματος. Ἐστάθη καὶ ἀντήλλαξεν ὀλίγας λέξεις μὲ τὸν ποιητήν, ὁ δὲ ποιητὴς τὸν παρουσίασεν εἰς τὸν Ροδόλφον.

— Δὲν εἶναι ἀδελφή του, ἠρώτησεν ἔπειτα ὁ Ροδόλφος, ἡ νόστιμη ἐκείνη νέα, εἰς τὴν ὁποίαν δίδει μαθήματα ἡ κυρία Νατσελχοῦβερ;

— Τίνος ἀδελφή; Τοῦ Καραπούλου! Δὲν ἤκουσα ποτὲ περὶ ἀδελφῆς του. Τὸν εἶχα πάντοτε ὅτι ἐγεννήθη ὀρφανὸς πατρὸς καὶ μητρός. Κανεὶς δὲν γνωρίζει ποῦ κατοικεῖ, ἂν καὶ αὐτὸς εἶναι πανταχοῦ παρών. Ἀδύνατον νὰ τὸν πάρῃ κανεὶς εἰς τὸ σοβαρόν. Καὶ ὅμως μὲ ὅλας του τὰς blagues, εἶναι καλὸς στρατιωτικός.

Ἕπεται συνέχεια *Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ

Ἡμέραν τινὰ ὁ περὶ τὴν φιλολογίαν ἀσχολούμενος κύριος Α. συναντᾷ τὸν φίλον μου καὶ μετὰ τὸν συνήθη χαιρετισμὸν τῷ λέγει:

«Αἴ, τί λὲς διὰ τὸ χθεσινὸ ποίημα τοῦ φίλου μας; Τὸ ἐδιάβασες;

— Ἐκ τῶν πρώτων.

— Καὶ πῶς σου ἐφάνη;

— Ἐμένα;... Ἐσένα, πῶς σοῦ ἐφάνη;

— Θὰ σοῦ εἰπῶ. Λέγε μου σὺ πρῶτα.

— Ἐμὲ μοῦ ὑπερήφερσε... εἶνε λαμπρὰ ἐπιτυχία τοῦ ποιητοῦ μας... ἕνα ἀριστουργηματάκι... καθεαυτό!

— Ὄχι δά, εἶπεν ὁ κύριος Α., βλέπω δὲν συμφωνοῦμεν. Ἐγὼ ἔχω ὅλως ἀντίθετον ἰδέαν.

— Γιατί; Δὲν σοῦ ἤρεσε;

— Βέβαια. Ποίημα ἦταν ἐκεῖνο;

— Ναί... Δὲν λέγω α' ἐγὼ ὅτι ἦταν ἔξοχον. Κάτι τοῦ λείπει. Δὲν ἔχει ἔτσι... ῥέοντας στίχους...

— Ἴσα, ἴσα. Αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον προτέρημά του. Ἔχει στιχουργίαν ἄμεμπτον, ἀλλὰ λείπουν αἱ ἰδέαι, ἡ ποίησις ἀκόμη...

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ 'πῶ κ' ἐγώ. Καμμιὰ ἰδέα τῆς προκοπῆς.

— Εἶσαι ὀλίγον αὐστηρός. Ἔχει μιὰ καλούτσικη.

— Ναί, ναί· μία καλή. Ἀλλὰ τί τὰ θέλεις...

— Κ' ἐκείνη κλεμμένη.

— Μάλιστα· κλεμμένη ἤθελα νὰ 'πῶ κ' ἐγώ.

— Καὶ ἂν ἐξαιρέσῃς τὴν κλεμμένη...

— Τέλος πάντων, μοῦ φαίνεται, δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ μας ἀπασχολῇ τώρα ἓν ἔργον, τὸ ὁποῖον... φυσικά...

— Ἀπέτυχε. Τῷ ὄντι, εἶνε ἀποτυχία τοῦ φίλου μας.

— Βέβαια· δὲν ἀξίζει τὸν κόπον.

— Κοινόν, ἄκομψον, σφιγμένο, μὲ καμμίαν ποίησιν ἐπάνω του, κατώτερον πάσης κρίσεως...

— Σωστά, σωστά. Μηδαμινόν!» προσέθηκεν ὁ φίλος μου θέτων τέρμα εἰς τὴν περὶ τοῦ ῥηθέντος ποιήματος ὁμιλίαν των.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Α. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

Η ΟΙΚΙΑ ΕΝ Η ΕΓΡΑΦΗ Ο "ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ,,

Ἡ μικρὰ ἀγροτικὴ οἰκία, ἐν ᾗ ἔγραψεν ὁ Σολωμὸς τὸν ἀθάνατόν του Ὕμνον καὶ τῆς ὁποίας πιστὸν φωτογραφικὸν ἀποτύπωμα δημοσιεύει σήμερον ἡ Ἑστία, κεῖται εἰς θέσιν Ψηλώματα τῆς νήσου Ζακύνθου, ἐπὶ μαγευτικωτάτου λοφίσκου, δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπέχοντος τῆς πόλεως. Ὁ λόφος οὗτος, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη ἡ οἰκία, εἶνε ὅλος σχεδὸν κεκαλυμμένος ἐξ ἐλαιοδένδρων καὶ συνέχεται μεσημβρινῶς πρὸς τὸν εὐρὺν ἀμαξιτὸν δρόμον τοῦ Ψηλώματος. Πρὸς τὸ δυτικὸν αὐτοῦ μέρος ἀρκετὰ ὑψηλὸς καὶ σχεδὸν ἀπότομος, ἔχει ὑπὸ τοὺς πόδας του τὸ ἐκτεταμένον καὶ κατάφυτον λεκανοπέδιον τῆς νήσου καὶ κύκλῳ εἰς μεμακρυσμένην ἀπόστασιν τὴν πρασινόφαιον βουνοσειρὰν μὲ τὰ λευκάζοντα χωρία ἀρκτικῶς καὶ μακρὰν τὴν παραλίαν Τσιλιβῆ καὶ τὸ χιονοσκεπὲς ὄρος τῆς γειτονικῆς Κεφαλληνίας Αἶνον.

Ὁ ἀνερχόμενος τὴν ποιητικωτάτην ταύτην λεωφόρον, — συνήθη περίπατον ἐν Ζακύνθῳ, — ἧς τὰ γραφικὰ καὶ λοφώδη πλευρὰ εἶνε κατάμεστα ἐλαιοδένδρων, χλόης, ἀνθέων, κήπων καὶ ναΐσκων, θέλει διακρίνει ἐξ ἑνὸς σημείου, ὀλίγον πρὶν ἀρχίσῃ ἡ παρὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον κατωφέρεια τῆς ὁδοῦ, λευκάζοντας ἐν τῷ μέσῳ πορτοκαλεῶν καὶ ἐλαιοδένδρων τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ οἴκου, ἐν ᾧ συνελήφθη καὶ ἐγράφη τὸ ἆσμα τῶν ἀσμάτων τῆς ἐποχῆς μας, ὡς ἀπεκάλεσε τὸν Ὕμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν ἕτερος ἀθλητὴς τῆς νεωτέρας ποιήσεως, ὁ συμπολίτης μας Γεώργιος Τερτσέτης. Ἡ οἰκία αὕτη, καθ' ἃς ἔχω πληροφορίας, ἀνῆκε παλαιόθεν εἰς Ἄγγλον τινὰ εὐπατρίδην, ὅστις ἀναχωρῶν ἐκ τῆς νήσου, τὴν ἐπώλησεν εἰς ἕτερον συμπατριώτην του· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀναχωρήσας κατόπι, τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ Λουδοβίκον Στράνην, εὐγενῆ Ζακύνθιον ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ νέμεται αὐτὴν κατὰ τὴν ἀπουσίαν του καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του νὰ τῷ τὴν παραδώσῃ. Παρῆλθεν ἐν τούτοις ἔτη πολλὰ καὶ ὁ ἰδιοκτήτης ἔχει μόνον δὲν ἐπανῆλθεν ἀλλ' οὐδ' ἔδωκέ ποτε σημεῖον ὑπάρξεως. Ὁ Λουδοβίκος Στράνης, διαπρεπὴς λόγιος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ στενότατος φίλος τοῦ Σολωμοῦ (¹) παρεχώρησε φιλικῶς τὴν οἰκίαν, τῆς ὁποίας οὕτω παραδόξως ἐγένετο κύριος, εἰς τὸν ποιητήν, ποθοῦντα τὴν μόνωσιν. Ἐν ταύτῃ ὁ Σολωμὸς διέτριψε διαδοχικῶς ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους, μόνος μετὰ τοῦ πιστοῦ του ὑπηρέτου Λάμπρου, παρ' οὗ προφορικῶς ἠρώτηθην πρὸ δεκαετίας, μεταξὺ ἄλλων πληροφοριῶν περὶ τοῦ ποιητοῦ, καὶ ταύτην. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ ἔγραψε κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα τοῦ ἔτους 1823, ἐν διαστήματι ἑνὸς μηνός, τὸν Ὕμνον καὶ συνέθεσε πλεῖστα ἄσματα τοῦ Λάμπρου του. Ὁ πιστὸς ὑπηρέτης τοῦ ποιητοῦ, ὅστις μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν του ἀσκεπὴς καὶ κλαίων ἵστατο πρὸ τοῦ ἐν τῇ ἐνταῦθα Πλατείᾳ τοῦ Ποιητοῦ ἀνεγερθέντος ἀγάλματος τοῦ καλοῦ καὶ μεγάλου αὐθέντου του, ὡς τὸν ἀπεκάλει, μετὰ δακρύων μοῦ ὡρκίζετο εἰς τὴν ψυχήν ποῦ ἔχει νὰ δώσῃ τοῦ Θεοῦ καὶ μὰ τὸν κόσμον ποῦ τὸν ἔχει, ὅτι, «ὅταν οἱ Τοῦρκοι εἶχαν πολιορκημένο τὸ Μεσολόγγι καὶ μεῖς ἀπὸ τοῦ Σράνη ἀκούαμε τῆς κανονιές, τὸ καλό μου ἀφεντικὸ ἔκλαιε σὰν παιδὶ καὶ μοναχός του ἐφώναζεν ἀπὸ τὸ βουνὸ «Βάστα καϋμένο Μεσολόγγι, βάστα!» Μίαν ἄλλη μέρα εἶχα ἕτοιμο τὸ φαγητό, μὰ τὸ καλό μου ἀφεντικὸ δὲν ἤρχουνταν. Τὸ φαΐ εἶνε ἕτοιμο, ἀφεντικό! τοῦ εἶπα· — Τί μου ἔχεις, Λάμπρο; — Πιτσούνια καὶ χίλια καλά, ἀφέντη μου. — Στὸ Μεσολόγγι πεινοῦνε, μοῦ ἀποκρίθηκε, κ' ἐγὼ θέλεις νὰ φάω πιτσούνια; Δός τα τῆς σέμπρας κ' ἐμὲ δός μου ἐλῆες καὶ ψωμί — καὶ ἔτρωγε ψωμὶ καὶ ἐλῆες τὸ ἀφεντικό, μὰ τὴν ἅγια ψυχή του!»

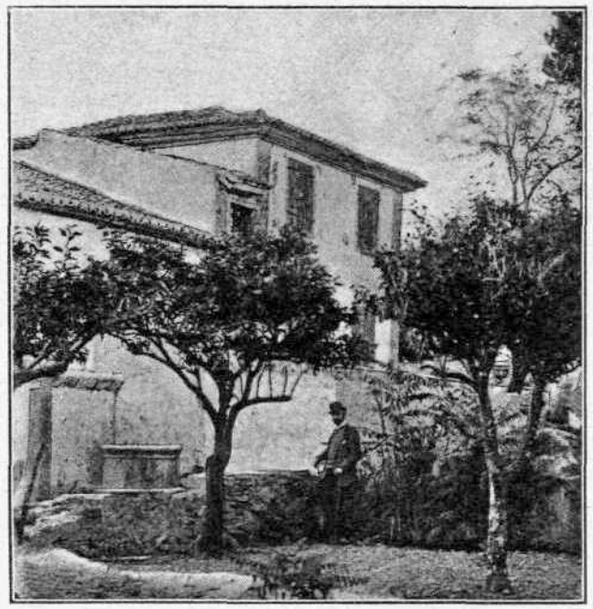

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στράνη ἡ οἰκία περιῆλθεν εἰς τὴν κληρονόμον αὐτοῦ, κυρίαν εὐπαίδευτον καὶ εὐγενεστάτην, τὴν χήραν τοῦ ποιητοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου, τὸ γένος Δὲ Ῥώσῃ, ἥτις καὶ κατέχει τὸ πολύτιμον τοῦτο ἱστορικὸν μνημεῖον μέχρι σήμερον. Ἐν τούτοις καλὸν θὰ ἦτο νὰ ληφθῇ περὶ τῆς οἰκίας πρόνοια δημοσία καὶ νὰ ἐντειχισθῇ ἐπ' αὐτῆς πλὰξ μαρμαρίνη φέρουσα τὴν σχετικὴν μνημόσυνον ἐπιγραφήν.

Ζάκυνθος Δ. ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

(¹) . . . . ἐξ ἄλλου ὁ φίλος μου δὲν κάμνει πλέον χρῆσιν τῆς ἰταλικῆς ποιήσεως ἢ αὐτοσχεδιάζων διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς φίλους του· προσπαθεῖ δὲ παντὶ σθένει νὰ μορφώσῃ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν, ἔργον τὸ ὁποῖον ἀναμένεται μετ' ἀνυπομόνου προθυμίας ὑφ' ὅλων τῶν αἰσθανομένων ἐθνικὴν φιλοτιμίαν. Ἐν τούτοις ἠκροάσθημεν ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ καὶ τὸ ὀκτάστιχον καὶ τὸ τρίστιχον καὶ τοὺς ἀνομοιοκαταλήκτους στίχους, κατὰ τρόπον ἀναμιμνήσκοντα ἡμῖν τοὺς κλασικούς. Ταχέως θὰ σοὶ ἀποστείλω τὴν *Τρελὴ μάννα* ἔργον πρωτότυπον, τοῦ ὁποίου αἱ στροφαὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀπαγγελλόμεναι, συνωδεύθησαν πάντοτε ὑπὸ δακρύων.

15 Ἰανουαρίου 1832 **Λ. Στράνης.**

ΣΕ ΜΙΑ ΚΟΡΗ

(Ἐκ τῶν τοῦ Σολωμοῦ)

Μικρὸς προφήτης ἔρριξε σὲ κορασιὰ τὰ μάτια
Καὶ στοὺς κορυφοὺς του λογισμοὺς χαρὰ γεμάτος εἶπε·
Ἂν γιὰ τὰ πόδια σου, καλή, καὶ γιὰ τὴν κεφαλή σου,
Κρίνους ὁ λίθος ἔβγανε, χρυσᾶ στεφάνια ὁ ἥλιος,
Δῶρο δὲν θάτανε γιὰ σὲ καὶ γιὰ τὸ μέσα πλοῦτο.
— Ὠμόρφος κόσμος ἠθικός, ἀγγελικὰ πλασμένος

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Θεραπεία τῆς χολέρας. — Ἐμβολιασμὸς δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ.

Βεβαίως ὁ Λέβεγχεκ, ὁ Ὁλλανδὸς φυσιοδίφης, ὁ πρὸ δύο αἰώνων πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν τοῦ τότε ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρῶτος δείξας ὑπὸ τὸν ἀμφίκυρτον φακὸν του τὴν ὕπαρξιν πλείστων ὅσων μικροργανισμῶν, δὲν ἐφαντάζετο τὴν σπουδαίαν ἐπίδρασιν, ἣν θὰ ἐξήσκουν ταῦτα ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς· τότε ἀπέδιδον αὐτοῖς μόνον τὴν σημασίαν τοῦ παραδόξου. Παρῆλθον ἔτη πολλὰ χωρὶς οὐδεμία ἀξία λόγου πρόοδος ἐν τῇ σπουδῇ τῶν μικροργανισμῶν τούτων νὰ ἐπέλθῃ, ἕως ὅτου ἀναφαίνεται ὁ πολὺς Παστὲρ καὶ τέμνει νέαν ὁδὸν ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ὄντων τούτων. Ἡ μικροβιολογία τότε ἄρχεται γοργῶς βαδίζουσα τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, ἀνακαλύπτεται ἡ καλλιέργεια τῶν μικροβίων, ἡ ἀπομόνωσις αὐτῶν· τὰ πειράματα τοῦ ἐμβολιασμοῦ καταλύζουσι τὸ ἐργαστήριον τοῦ σοφοῦ Γάλλου φυσιοδίφου, νέαι δὲ ἐργασίαι μικροβιολογικαί, ἐργασίαι τέλειαι καὶ σοβαραὶ καθημερινῶς βλέπουσι τὸ φῶς.

Τοιουτοτρόπως ἐπῆλθεν ἡ παροῦσα ἐποχή, καθ' ἣν ἐν τῇ ἰατρικῇ κυριαρχεῖ τὸ μικρόβιον, ὁ ἀληθὴς οὗτος Πρωτεύς, τὸν ὁποῖον συλλαμβάνουσιν ἐπ' αὐτοφώρῳ, τὸν σπουδάζουσι, τὸν ἀναλύουσι, τὸν καλλιεργοῦσι. Παρίσταται τοῦτο, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν ὑπὸ διαφόρους μορφάς· ὁτὲ μὲν λαμβάνει μορφὴν βακτηρίας, ὁτὲ δὲ κόμματος γραμματικοῦ, ὁτὲ δὲ ἁλύσεως, ὁτὲ δὲ κόκκου κλπ. Οἱαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ᾖ ἡ μορφή του, οὐδόλως παραλλάσσει ἐν τῇ ἐνεργείᾳ του· εἶνε ἔμπλεον ἀμαρτημάτων· κατηγορεῖται ἐπὶ δηλητηριάσει διὰ τοῦ δηλητηρίου τῆς τοξίνης, τὴν ὁποίαν ἐκκρίνει καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τὸ σῶμα, καίπερ κρατερὸν ἐναντίον της πόλεμον ἐγείρον, δὲν δύναται ν' ἀντιστῇ, ὑποκύπτει ἡττημένον.

Πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐργασίαι ἐγένοντο καὶ γίνονται, ὅπως εὑρεθῇ τρόπος νὰ καταστῇ τὸ σῶμα ἀπρόσβλητον ὑπὸ τοῦ δηλητηρίου τούτου, πλὴν μία καὶ μοναδικὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία, μοναδική, μεγίστη, ὀφειλομένη εἰς τὸν μέγαν φυσιοδίφην τῆς ἐποχῆς ἡμῶν τὸν σοφὸν Παστέρ. Εἶνε δὲ αὕτη ἡ θεραπεία τῆς λύσσης. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως ἐκείνης πολλαὶ ἀπόπειραι ἐγένοντο περὶ ἐξευρέσεως παρεμφεροῦς τινος θεραπείας καὶ ἄλλων νόσων· δυστυχῶς ὅμως αἱ ἀπόπειραι ἐκεῖναι δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, χωρὶς ἐν ταὐτῷ ν' ἀπογοητεύσωσι, ν' ἀπελπίσωσι τοὺς μοχθοῦντας ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πρὸς τὸ καλὸν αὐτῆς ἐργαζομένους.

Ἤδη ὑποφώσκει ἡ ἐλπὶς νέας μεγάλης ἐφευρέσεως στηριζομένης εἰς τὰ δόγματα καὶ τὰς θεωρίας τοῦ Παστὲρ καὶ γινομένης ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ. Εἴθε τὸ μέλλον νὰ δικαιώσῃ τὰς ἐλπίδας καὶ τοῦ ἐφευρέτου καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος μετ' ἐνδιαφέροντος ἀτενίζει πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην.

Πρὸ μηνὸς περίπου ὁ Ῥῶσσος ἰατρὸς Χάφκην ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Βιολογικὴν Ἑταιρείαν τὰ διὰ τοῦ ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ ἐπὶ τῶν ζώων ἴδια πειράματα καὶ διὰ μακρῶν ἀνέπτυξε ταῦτα ἐνώπιον τῆς σοφῆς ὁμηγύρεως, ἥτις μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἤκουσεν αὐτοῦ διηγουμένου τὸν τρόπον, καθ' ὃν κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ἀπρόσβλητα ὑπὸ τῆς χολέρας τὰ ἰνδικὰ χοιρίδια, τοὺς κονίκλους καὶ τὰς περιστεράς. Τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην διεδέχθη ἑτέρα περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ ἐμβολιασμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Τῶν ἀνακοινώσεων τούτων θὰ προσπαθήσω νὰ παράσχω σύντομον, ἀλλ' ἀκριβῆ περίληψιν.

Ὡς θὰ ἴδητε, ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ δὲν πρωταγωνιστῇ ὁ Παστέρ, πλὴν ὄπισθεν τοῦ Ῥώσσου ἰατροῦ Χάφκην δακρύνει τις τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ ἀκέστορος τῆς λύσσης. Ὁ Χάφκην ἠκολούθησε τὸν διδάσκαλόν του, ἐμιμήθη αὐτόν, ἐφήρμοσεν ὅ τι κατὰ καιροὺς οὗτος τῷ ἐδίδαξεν, ὠφεληθεὶς τὰ μάλιστα καὶ ἔχων ἀρωγοὺς τὰς σκέψεις τοῦ Παστέρ, τὰς ὁδηγησάσας τὸν τελευταῖον εἰς τὴν μεγάλην ἀνακάλυψίν του.

Ἰδοὺ πῶς εἰργάσθη ὁ Χάφκην· ἐκαλλιέργησε τὸ βακτηρίδιον τῆς χολέρας (1) ἐν πηκτῇ καὶ εἰσεβίβασε μεγάλην ποσότητα, πολὺ τὴν θανατηφόρον ὑπερβαίνουσαν, τοῦ ἐκ καλλιεργείας τούτου χολερικοῦ ἰοῦ εἰς τὴν κοιλίαν ἰνδικοῦ χοιριδίου· τὸ χοιρίδιον ἀπέθανεν, ἐν τῇ κοιλίᾳ δ' αὐτοῦ ἀνεπτύχθη ὑγρόν, ὅπερ ἀφοῦ ἀφῆκεν ὑπὸ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν ἐπήρειαν, ἐνεβολίασε δι' ἀρκετῆς ποσότητος αὐτοῦ δεύτερον χοιρίδιον· ἀνεπτύχθη καὶ πάλιν ἐν τῇ κοιλίᾳ ὑγρόν, ἀφέθη τοῦτο εἰς τὴν ἐπήρειαν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἐνεβολιάσθη δι' αὐτοῦ τρίτον χοιρίδιον. Ἐπανέλαβε τὸ τοιοῦτο πολλάκις καὶ κατώρθωσε διὰ τῶν ἐπανειλημμένων τούτων ἐμβολιασμῶν νὰ ἀποκτήσῃ μεταξὺ τοῦ 20 καὶ 30 ἐμβολιασμοῦ ἰσχυρότατον καὶ σταθερώτατον ἰὸν (virus fixe), τουτέστιν ἰόν, τοῦ ὁποίου αἱ καλλιέργειαι ἔκτεινον τὰ ἰνδικὰ χοιρίδια ἐν τῷ αὐτῷ πάντοτε χρονικῷ διαστήματι καὶ διὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ποσότητος. Ὁ ἰὸς οὗτος ἦν εἰκοσάκις περίπου ἰσχυρότερος τοῦ ἀρχικοῦ, τοῦ ἐν τῇ πηκτῇ καλλιεργηθέντος. Οἱ κόνικλοι καὶ αἱ περιστεραὶ ἀπέθνησκον ἐκ ποσότητος αὐτοῦ ἐλαχίστης, ἐνῷ ὅμοιαι ποσότητες τοῦ ἀρχικοῦ ἰοῦ οὐδόλως ἐπέδρων ἐπὶ τῶν ζώων τούτων. Ἐλαχίστη ποσότης (δὲν ὁρίζει αὐτὴν ἐν τῇ ἀνακοινώσει τοῦ ἰσχυροῦ καὶ σταθεροῦ ἰοῦ εἰσβιβαζομένη εἰς τοὺς μῦς τῶν ἰνδικῶν χοιριδίων ἐπιφέρει τὸν θάνατον αὐτῶν, ἐνῷ ἡ ὑποδόρειος ἔνεσις τῆς αὐτῆς ποσότητος φέρει μὲν διάχυτον καὶ ἐκτεταμένον οἴδημα καὶ νέκρωσιν τῶν περὶ τὴν ἔνεσιν μερῶν, δὲν παρακολουθεῖται ὅμως ὑπὸ γενικῶν φαινομένων· ἡ πάθησις μένει περιωρισμένη ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐνέσεως, τὸ δ' ἐκ ταύτης ἕλκος δὲν βραδύνει νὰ ἐπουλωθῇ.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ὁ Χάφκην ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἰοῦ χολερικοῦ τοιούτου, δι' οὗ ἐμβολιαζόμενα τὰ ζῶα νὰ μὴ ἀποθνήσκωσι, τοὐναντίον μάλιστα νὰ καθίστανται ἀπρόσβλητα καὶ ὑπὸ τοῦ σταθεροῦ καὶ ἰσχυροῦ ἰοῦ. Μετὰ πολλοὺς κόπους ἐπέτυχε τὸ ποθούμενον. Κατώρθωσε διὰ τῆς ὑπὸ θερμοκρασίαν 39° K καὶ ἐν ἀτμοσφαίρᾳ διαρκῶς ἀερι-

(1) Τὸ βακτηρίδιον τῆς χολέρας ὀνομάζεται «κομματοειδὲς βακτηρίδιον», καθότι παρίσταται ὑπὸ τὴν μορφὴν κόμματος γραμματικοῦ καὶ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κώχ.

ζομένῃ καλλιεργείας τῶν μικροβίων τοῦ ἰσχυροῦ καὶ σταθεροῦ χολερικοῦ ἰοῦ, νὰ καταστήσῃ τοῦτον τοσοῦτον ἐλαφρόν, τοσοῦτον ἐξησθενημένον, ὥστε ἐνιέμενος οὗτος ὑποδορείως καὶ εἰς μεγάλας ἔτι δόσεις νὰ μὴ ἐπιφέρῃ οὐδὲ κἂν νέκρωσιν. Ὠνόμασε δὲ τὸν μὲν ἐξησθενημένον ἰὸν «ἀσθενῆ ἀντιχολερικὸν ἰόν», τὸν δὲ σταθερὸν «ἰσχυρὸν ἀντιχολερικὸν ἰόν». Προέβη κατόπιν εἰς σειρὰν πειραμάτων ἐπὶ ἰνδικῶν χοιριδίων, περιστερῶν, κονίκλων καὶ μετὰ χαρᾶς παρετήρησεν ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ἐμβολιασθέντα προηγουμένως διὰ τοῦ ἀσθενοῦς ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ, δύνανται νὰ δεχθῶσιν ὑποδορείως τὸν ἰσχυρὸν χωρὶς νὰ προληθῇ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη νέκρωσις, προσέτι δ' ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ὑποστάντα τὰς δύο ταύτας ἐνέσεις, τὰς τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἰσχυροῦ ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ, καθίστανται ἀπρόσβλητα ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τῆς χολέρας, καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν εἰσιβάζηται οὗτος εἰς τὸ σῶμα τοῦ ζώου, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ τῆς ἀμέσου εἰς τὰ ἔντερα εἰσαγωγῆς τῶν μικροβίων.

Ἐπόμενον ἦτο ἡ ἐπιτυχία αὕτη νὰ πληρώσῃ θάρρους τὸν Ῥῶσσον ἰατρὸν καὶ νὰ παράσχῃ αὐτῷ τὴν τόλμην νὰ δοκιμάσῃ τοὺς δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ ἐμβολιασμοὺς καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐπὶ τριῶν διάφορον ὅλως ὀργανισμὸν ἐχόντων ζώων, τῶν ἰνδικῶν χοιριδίων, τῶν κονίκλων καὶ τῶν περιστερῶν, ὁ ἀντιχολερικὸς ἰὸς τοῦ Χάφκην ἐνήργει ὁμοίως, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπῆρχε νὰ παραλλάξῃ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης ὁρμώμενος πρῶτος αὐτὸς τὴν 18ην Ἰουλίου ὑπέστη τὴν πρώτην ἔνεσιν· ἐνέχυσεν ὑποδορείως εἰς τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν αὐτοῦ ἀσθενῆ ἀντιχολερικὸν ἰὸν εἰς ποσότητα ἀνωτέραν τῆς διὰ τὰ ζῶα ὡρισμένης. Ἐπῆλθε γενικὴ κακουχία διαρκέσασα εἰκοσιτετράωρον μετ' ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος (ἀπὸ 36,6 ἀνῆλθεν εἰς 37,5) κεφαλαλγίας, ξηρότητος τῆς γλώσσης, πυκνότητος τῶν οὔρων, ἄνευ ὅμως διαταραχῆς τοῦ πεπτικοῦ συστήματος. Ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐνέσεως ἀνεπτύχθη πόνος, ἐλαφρὰ διόγκωσις τοῦ περὶ αὐτὴν δέρματος· διεγνώσθησαν δὲ προσέτι καὶ δύο ἀριστεροὶ λεμφικοὶ ἀδένες. Τὸ ἄλγος ἐξέλιπε τὴν 5ην ἡμέραν, ἐν ᾧ ἡ διόγκωσις διετηρεῖτο μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐλαττουμένη καὶ ἐκλιποῦσα καὶ αὕτη τὰς ἑπομένας ἡμέρας.

Τὴν 24ην Ἰουλίου ἐξ ἡμέρας ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐμβολιασμοῦ, τῇ αἰτήσει αὐτοῦ ἐγένετο ἔνεσις ἐν τῷ ὑποδορείῳ συνεκτικῷ ἱστῷ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ δι' ἰσχυροῦ ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ, ἀποτελοῦντος τὸν δεύτερον πρὸς ἐμβολιασμὸν ἰόν. Ἡ ἔνεσις αὕτη προὐκάλεσεν ὕψωσιν τῆς θερμοκρασίας καὶ τοπικὸν ἄλγος· οὐδεμία ὅμως ἐξοίδησις τοῦ δέρματος καὶ τῶν ἀδένων παρετηρήθη. Ἡ θερμοκρασία ἀνῆλθε μέχρι τοῦ 38,6°. Μετὰ τεσσαρακονταοκτάωρον ἀπὸ τῆς ἐνέσεως τὰ πάντα ἐπανῆλθον εἰς τὸ κατὰ φύσιν, πλὴν τοῦ τοπικοῦ ἄλγους παρελθόντος τὴν τρίτην ἡμέραν. Ἐπὶ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος οὐδὲν παρετηρήθη.

Τὰ αὐτὰ περίπου παρετηρήθησαν καὶ ἐπὶ τριῶν φίλων αὐτοῦ (δύο ἰατρῶν καὶ ἑνὸς μηχανικοῦ) ὑποστάντων τὰς ἐνέσεις τῶν δύο ἀντιχολερικῶν ἰῶν.

Ὁ Χάφκην, στηριζόμενος εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας, συνάγει ὅτι «ὁ διὰ τῶν δύο ἀντιχολερικῶν ἰῶν ἐμβολιασμός, οὗ ἡ ἀπὸ τῆς χολέρας προφυλακτικὴ ἐνέργεια ἐβεβαιώθη ὡριστικῶς ἐπὶ τῶν ζώων, οὐδένα κίνδυνον ἐπιφέρει τῷ ἀνθρώπῳ, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον παραβλάπτει τὴν ὑγείαν αὐτοῦ, τούτου δ' ἕνεκα καὶ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μετὰ θάρρους καὶ ἄνευ φόβου». Ἐν τέλει δ' «ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἓξ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐνέσεως καθίσταταί τις ἀπρόσβλητος ὑπὸ τῆς χολέρας».

ΙΩΑΝ. Γ. ΦΛΩΡΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Καινιζβέργῃ, πόλει παραθαλασσίῳ τῆς Γερμανίας καὶ πατρίδι τοῦ φιλοσόφου Καντίου, παρετηρήθη ἐσχάτως περίεργον καὶ μεγαλοπρεπὲς μετεωρολογικὸν φαινόμενον. Περὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀφ' οὗ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐπεκράτησε πνιγηρὸς καύσων, ἐγένοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὀλίγον ἔξω τοῦ λιμένος ἰσχυρόταται ἠλεκτρικαὶ κενώσεις, καθ' ἃς ἠκούσθησαν βρονταὶ συνεχεῖς ἐπέλαμψε δὲ ὁ οὐρανός, ὡς θάλασσα πυρίνη ἀνταναχλωμένη εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἐν οἷς τρὶς ὤφθησαν βυθιζόμενα μετὰ λάμψεως ἀποθαμβούσης ἠλεκτρικὰ ῥεύματα. Τὸ δίωρον τοῦτο θέαμα ἐπηκολούθησε θύελλα μετὰ βροντῶν ἄνευ ἀστραπῶν, αἵτινες ἀφύπνισαν τοὺς κατοίκους, ἐκπλήκτους διὰ τὴν βροχήν, τὴν πίπτουσαν ἐξ οὐρανοῦ σχεδὸν ἀνεφέλου.

— Ὁ ἀνταποκριτὴς ἀμερικανικῆς τινος ἐφημερίδος διηγήθη πρῶτος τὴν ἑπομένην δολοφονικὴν ἀπόπειραν, ἥτις ἐγένετο ἐσχάτως κατὰ τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας. Ἡ Α. Μ. περιώδευεν ἐφ' ἁμάξης ἐν Cowes, ὅταν ἄνθρωπός τις, εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος, ἐπλησίασε τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας καὶ τὸν ἠρώτησεν εὐγενῶς ἂν ἦτο αὐτὴ ἡ Βασίλισσα, ἡ ὁποία κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχετο. Ἐπὶ τῇ καταφατικῇ ἀπαντήσει τοῦ διευθυντοῦ, ὁ ἄγνωστος ἔτρεξεν ὁρμητικὸς κατὰ τῆς βασιλικῆς ἁμάξης, χειρονομῶν ζωηρῶς καὶ φωνάζων ὅτι ἦτο κόμης ξένος καὶ ὅτι εἶχεν ὁρκισθῇ νὰ φονεύσῃ τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ το κάμῃ, συνελήφθη ὑπὸ τῶν θεραπόντων τῆς Μεγαλειότητός της καὶ ὡδηγήθη κατευθείαν εἰς τὸ Φρενοκομεῖον.

— Ἡ τύχη, ἥτις ἐπεφυλάσσετο εἰς τοὺς κυριωτέρους ῥήτορας, τοὺς προσφωνήσαντας τὸν πρίγκηπα Βίσμαρκ, κατὰ τὴν τελευταίαν του θριαμβευτικὴν περιοδείαν, ἀποδεικνύει ἀληθὲς τὸ θρυλούμενον ὅτι ὁ πρώην ἀρχιαγγελάριος ἔχει κακὸ μάτι. Οὕτω, μέγας Βαβαῖος βιομήχανος, ὅστις μετέβη εἰς Κίσσιγγεν ἐπὶ κεφαλῆς τιμητικῆς τινος πρεσβείας καὶ ἐχαιρέτισε τὸν πρίγκηπα, ἀπέθανε μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας· ὁ δὲ Λίψιος, ὁ γνωστὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης, ὁ ὁποῖος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πανεπιστημίου τούτου προσεφώνησε τὸν Βίσμαρκ διερχόμενον ἐκ τῆς πόλεως, ἀπέθανε καὶ αὐτὸς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν.

— Καθ' ἃ γράφουσιν ἐκ Κετίγνης εἰς τὸν «Νέον Χρόνον» τῆς Πετρουπόλεως, μεθ' ὅλας τὰς ἀντενεργείας τοῦ Μιλάνου ὁ νεαρὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος θὰ μνηστευθῇ τὴν νεωτάτην θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μαυροβουνίου, πριγκίπισσαν Βέραν γεννηθεῖσαν τῷ 1887. Ἀλλὰ τὸ συνοικέσιον τοῦτο δὲν φαίνονται ἐπιδοκιμάζοντες οἱ Σέρβοι πολιτικοί, οἵτινες θὰ προετίμων διὰ νύμφην καμμίαν Μεγάλην Δούκισσαν τῆς Ῥωσσίας. Οὕτως ἡ ἄλλως, ἐπειδὴ ἡ θυγατὴρ τοῦ ἡγεμόνος Νικήτα μόλις συνεπλήρωσε τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας της, τὸ συνοικέσιον τοῦτο εἶνε πρὸς τὸ παρὸν ἁπλοῦς μόνον πόθος.

— Ἐν Χαλκίδι ἀπεβίωσε κυριολεκτικῶς τῆς πείνης ὁ γέρων Ἐπαμεινώνδας Μπογιατζῆς, ὅστις πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν, ῥωμαλέος τότε νεανίας, ἐγένετο ἐπὶ στιγμὴν δημοτικώτατος ἐν Ἀθήναις, ἐνέπνευσε τοὺς λαϊκοὺς ποιητὰς καὶ ἠξιώθη τῶν συγχαρητηρίων τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, διότι τυχὸν ἐκ κίρκω ἔρριψεν εὐκόλως κατὰ γῆς Γάλλον παλαιστὴν ἐξακουστότατον καὶ κομπαστικώτατον.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἀπέθανεν ἐν Ῥωσσίᾳ, προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας ὁ δεινὸς φιλόλογος Nauck, μέλος τῆς ἐν Πετρουπόλει Ἀκαδημίας, τοῦ ὁποίου ἡ ἑρμηνεία καὶ ἡ κριτικὴ τῶν ἑλληνικῶν κειμένων ἀποτελεῖ ἔργον μεγάλην κεκτημένον αὐθεντίαν ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ.

— Ἐπαινεῖται ὑπὸ τῆς κριτικῆς τοῦ γαλλικοῦ τύπου τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Emile Pouvillon, τὸ ἐπιγραφόμενον Antibel.

— Θὰ εἶνε περιεργότατον τὸ προσεχὲς ἔργον τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ, ὡς ἐκ τῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἀποκομίζει ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ προσκυνήματος τῆς θαυματουργοῦ Παναγίας τοῦ Λουρδ, ὅπου μεθ' ὅλας τὰς ἀπειλὰς φανατικῶν τινων, μετέβη μετημφιεσμένος. Τὴν ἡρωΐδα τοῦ ἐν λόγῳ μυθιστορήματος θὰ ποτελέσῃ ἡ θεόληπτος Βερναρδέττη, τῆς ὁποίας τὸ γενέθλιον χωρίον Bartres ἐπεσκέφθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ μυθιστοριογράφος.

Ἐπιστημονικά.

Διὰ τελειοτάτου φωτογραφικοῦ μηχανήματος ὁ Wolff ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως νέον πλανήτην ἐκ τῶν μικρῶν, τῶν λεγομένων τηλεσκοπικῶν.

— Νέον τρόπον βαλσαμώσεως, ἀνώτερον πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν, ἐφεῦρεν ἐν Λυὼν ὁ Dubois. Ἡ βαλσάμωσις αὕτη δι' ἐνέσεων νιτρικοῦ αἰθέρος ἢ ἀμυλικοῦ οἰνοπνεύματος τελουμένη ἔχει τὸ προτέρημα νὰ διαφυλάττῃ ἐπὶ μακρὸν ἀναλλοίωτον τὴν μορφὴν καὶ νὰ μὴ ἀπαιτῇ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἐντοσθίων.

— Ὁ καθηγητὴς Λομπρόζος ἀνεκοίνωσεν ἐσχάτως ἐν τῷ ἐν Λονδίνῳ συνελθόντι Συνεδρίῳ τῆς Φυσιολογικῆς Ψυχολογίας νέαν περὶ γυναικὸς μελέτην, πολὺ περιεργοτέραν τῶν μέχρι τοῦδε, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι φυσιολογικῶς ἡ γυνὴ εἶνε φρένστρια. Αἰτία τούτου κατὰ τὸν Λομπρόζον εἶνε κυρίως ἡ ὡς ἐκ τῆς ἀτελείας τοῦ ὀργανισμοῦ ἀδυναμία τῆς γυναικός· ἠξεύρομεν δὲ ὅτι γενικῶς οἱ ἀδύνατοι καταφεύγουν εἰς τὸ ψεῦδος καὶ εἰς τὸν δόλον, ἐν ᾧ ἡ παρρησία εἶνε ὁ κλῆρος τῶν ἰσχυρῶν. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλα αἴτια τοῦ γυναικείου ψεύδους εἶνε ἡ αἰδώς, ὁ περὶ τὸ φθλον ἀγών, ἡ ζωηρὰ τῆς γυναικὸς φαντασία καὶ τὰ καθήκοντά της ὡς μητρός. Ἐκτενεστέραν ἀνάλυσιν τῆς νέας ταύτης ἐργασίας τοῦ περιφήμου φυσιολόγου ἐλπίζομεν νὰ προσφέρωμεν προσεχῶς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας.

— Ἀπέθανεν ἐν Στρασβούργῳ ὁ διακεκριμένος ἐντομολόγος Φερδινάνδος Reiber, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τῶν διαφόρων αὐτοῦ ζωολογικῶν συγγραφῶν, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως καὶ ἱστορικήν τινα μελέτην, πολλοῦ λόγου ἀξίαν περὶ τῆς Μασσαλιώτιδος.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ οἰκία, ἐν ᾗ ἐγράφη ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν».

Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐγένετο ἐκ φωτογραφίας τοῦ ἐν Ζακύνθῳ φιλοκάλου φωτογράφου κ. Γ. Ε. Δημητριάδου, τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλα λίαν ἐπιτυχῆ ἔργα, σειρὰν τοπίων τῆς πόλεως Ζακύνθου, ἔχομεν ἕτοιμα διὰ τὴν Ἑστίαν. Ἡ φωτογράφησις τῆς οἰκίας τοῦ Σολωμοῦ ἐγένετο τῇ ὑποδείξῃ καὶ προτροπῇ τοῦ κ. Δ. Ἠλιακοπούλου, βιβλιοφύλακος τῆς ἐν Ζακύνθῳ Δημοσίας Βιβλιοθήκης, εἰς ὃν ὀφείλονται καὶ αἱ περὶ αὐτῆς σημειώσεις.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ἡ πυκνότης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

Κατασκευάσατε πρῶτον ἕνα σίφωνα χάρτινον, ἕνα σωλῆνα δηλαδὴ κεκαμμένον εἰς δύο ἄνισα σκέλη,—τὸ ἓν πρέπει νὰ εἶνεῖσον περίπου πρὸς τὸ ἓν τρίτον τοῦ ἄλλου,—καὶ καλὰ κολλημένον, ὥστε νὰ μὴ ξεφυσᾷ ἀπὸ κανὲν μέρος. Γεμίσατε κατόπιν κατὰ τὸ ἥμισυ μίαν φιάλην ἀπὸ ὕδωρ ἀναμεμιγμένον μὲ ὄξος, ὥστε νὰ ἀναλογοῦν εἰς ἓν μέρος δυνατοῦ ὄξους δύο μέρη ὕδατος, καὶ ῥίψατε μέσα εἰς τὴν φιάλην ὀλίγην σόδαν, κρυσταλλικὴν διὰ τὸ καλλίτερον. Θὰ παραχθῇ τότε ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον θὰ ἴδετε ἐκλυόμενον ἐκ τοῦ ὑγροῦ ἐν εἴδει φυσαλλίδων.

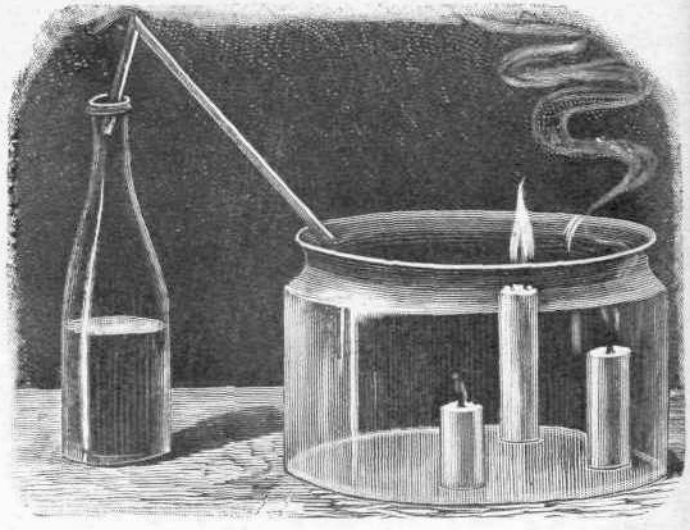

Ἂν ἐμβάλετε τώρα τὸ μικρότερον σκέλος τοῦ σίφωνος εἰς τὸ στόμιον τῆς φιάλης καὶ τοποθετήσετε τὴν ἄκραν τοῦ μεγάλου σκέλους παρὰ τὸ χεῖλος ἑνὸς ἀγγείου ὑαλίνου, ἑνὸς δοχείου γλυκοῦ παραδείγματος χάριν, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐκ τῆς φιάλης θὰ διοχετευθῇ εἰς τὸ ἀγγεῖον· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀέριον τοῦτο εἶνε πολὺ πυκνότερον τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, θὰ κατατεθῇ εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου, ἀνερχόμενον ἐκεῖθεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Περὶ τούτου δύνασθε νὰ βεβαιωθῆτε διὰ τριῶν τεμαχίων κηρίου ἀνίσου μεγέθους, τὰ ὁποῖα τοποθετεῖτε καὶ ἀνάπτετε ἐντὸς τοῦ ἀγγείου καὶ ἐκ τῶν ὁποίων, τῇ ἐπενεργείᾳ τοῦ ὁλονὲν ἀνερχομένου ἀνθρακικοῦ ὀξέος, θὰ σβύσῃ πρῶτον τὸ μικρότερον, κατόπι τὸ μεσαῖον καὶ τελευταῖον τὸ μεγαλήτερον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—128